Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 17 март, 1977 шу. • № 33 (5700). Мах 2 кап.

НАХА ХЬАЛХАШКАРА БЕХКТОКХАМ

Iалальмате чIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба советски нах Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера. ХIара денна радиос, телевидене, газеташа дог гIоздоахаш ховмаш ду КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш социалистически яхье дакъа лоацараша доахача кердача толамех. Уж толамаш доахар ва къахьегама советски саг, шийна тIадилла гIулакх коммунистически хьисапе кхоачашдеш вола, идейни тешаш а волаш балха дерригача доакъошка толамаш дахарах дог лазаш вола социалистически Даьхен гражданиц.

Советски сагах доаххача башха-дикача гIулакхех цаI да ше леладеча гIулакхех бехктокхам хетар, обществана, наха хьалхашкара ший декхараш дизза кхоачашдар. ГIулакхага, шийца балха болча новкъосташка хьдда хьожаш хилар — вай дIахо дIахьалхашкахьа дахара, балха тIара кхоачамбоацараш сихха дIададахара хиланза даргдоацача лоархIамеча хьалех цаI да.

«Социалистически демократи, — йоах Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК соцам тIа, — из бокъонаши декхараши, бокъонца паргIатон граждански бехктокхами цхьана хилар, общества, коллектива, сага хьашташ гармонично вIаши тардар. Советски строй кIоаргга демократически хилар тешавеш хьахьокхаш да Коммунистически парте ленински чурен арахьарен политика дерригача халкъо хьаллацар, тIа-тIа дегIауха наьха политически къахьегамен хьинар, социалистически яхь, къахьегамца коммунистически уйла хилара болам Iалальмате чIоагIа баржар».

Берригача советски наха санна иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча шоашкара доагIа дакъа юкъекхухь Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Цунна дола тешал да 1977 шера тIайийца социалистически декхараш. Уж декхараш дувцаш, вай республикана, город Грознена, Ачхой-Мартановски района, кхыча районий боахамашта РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела ЦIе байракхаш ялара хетаяьча собранешка къахьегамхоша дош делар тIайийца декхараш кхоачашдеш шоаш кхы а керда мулаш доахаргда аьнна. Иштта я советски наьха оамал.

Из дош дала царна бокъо елар нислагIча пятилетке а юбилейни хьалхарча шера а даьхача толамаша. Областной партийни организаце кулгал а деш тIехьарча хана айбаьб тIадиллача гIулакхах бола кадрай бехктокхам, хьдда къовсам лоаттабу кхоачамбоацарашца, коммунистически морала духьала долчунца.

КПСС XXV съезда яьча Отчетни доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева белгалдир: вахарерча хьинаре позице санна цхьаккха а хIамо сий дакхац сага. Из эггара хьалха гучайоал общественни декхарга из хьежарца, доши чакхдоаха гIулакхи цаI хиларца, шийгара а кхычаргара а доагIар хьадехаш хиларца. Из тахан къаьстта белгала да иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра тIехьен балха эффективности балха дикали айяр духьен лелаеча социалистически яхье. Дагалкхаба деза доши чакхдоаха гIулакхи цаI ца хиларо халкъа боахама зе даь ца Iеш нах нравственни хьалкхебара а доккха зе деш хилар.

«Ше дегIаяра вай общество лакх ме лу да йиш йоацаш дIаотт нравственноста социалистически боарамашта тIера валар, — белгалдаьц вай парте Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева. — Рузкъа Iоаде гIертилга, частни доалахьен тенденцеш, хулиганал леладар, бюрократизми сага гIулакхага бе-башха доацаш хьажари вай строя ший маIана, гоама да». Вайна юкъе хIанз а нийслу болх тесса лелабеш, дисциплина, общественни порядок телхаеш, «хIамилг» яккхара тIакхувш, социалистически доалахье лелечкъаеш бараш. Кхетадеш да уж тайпа моттигаш коллективе болх берий граждански бехктокхам мелбаьча, тIадилла гIулакх лерттIа кхоачаш ца деча, шоашта кара а болаш болх бечар, шоай новкъосташа леладеча гIулакхий бе боаггIаш бола мах ца беча мара ца нийслулга.

Нагахьа санна балха тIара кхоачамбоацараш, ца деш дутараш шийна ховшше а уж ловш, гуччахьа уж ца дувцаш хилар вай общества юкъе тардала мегаргдолаш дац. Из ца дечо дизза кхоачашдац обществана, наха хьалхашкара ший декхар. Нагахьа санна массадолча хIамах чIоагIагIа ший хьал-торо вIаштIехьъяккхар лоархIаш вале цу саго кхоачашдац наха хьалхашкара ший декхар. Вай социалистически обществана гоама йола оамалаш я уж.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей декхар да обществана хьалхашкара, ший коллективана хьалхашкара ший бехктокхам бовзаш хIара саг хьалхехьара цахаддаш кхетама болх бар. Ше денначa деша да волаш, оалари леладери цаI долаш хила веза зIамига а воккха а гIулакх леладу хIара кулгалхо. Из бехктокхам царгара хьабехаш хила еза партийни организацеш. Цу хьакъехьа зIамига а мело яро гIулакха зулам ду.

Вай строя низ латт нах кхетам болаш хиларах. Цудухьа партийни организацеша наха коммунистически кхетам балара, коммунизм хьалъе кийча, лоIам болаш, ховш нах хилийтара хаддаза йоакхо е еза.

№ 117 ЙОЛЧА САЯСАНОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕИ № 118 ЙОЛЧА ЯЛХОЙ-МОХКСКИ ХОРЖАМИЯ ОКРУГЕИ ГIОЛЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕЙ ХОАМ

1977 шера 13 марта № 117 йолча Саясановски хоржамий округеи № 118 йолча Ялхой-Мохкски хоржамий округеи гIолла хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете даь хоржамаш.

Хоржамий окружной комиссешка хьакхаьчад Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах дола хоржамий ерригача участкови комиссешкара протоколаши хоржамий шинна а округашка гIолла кхаж тассарах йола даннеши.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш деча дакъа лаьцар Саясановски хоржамий округе гIолла — 2598 харжархочо е харжархой спискашта юкъе бихьарех 100 процент. Ялхой-Мохкски хоржамий округе гIолла — 2607 харжархочо е спискана юкъе бихьаьча харжархоех 100 процент.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташта тIехьа кхаж тессар: Саясановски хоржамий округе гIолла 100 процента, Ялхой-Мохкски хоржамий округе гIолла 100 процента. Нийса йоацаш лаьрхIа бюллетенеш хиланзар.

Цу тайпара республика Лакхехьарча Совета депутаталла берригаш раьза а болаш хержар: № 117 йолча Саясановски хоржамий округе гIолла Магомадов Леча Дабаевич, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь;

№ 118 йолча Ялхой-Мохкски хоржамий округе гIолла Харсанов Леча Мусульчаевич, КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхара секретарь.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

16 апреле — коммунистически субботник

Цхьан дийнахьа — 21,5 эзар сома продукци

Коммунистически субботник долча дийнахьа кхыча деношкарчул овсарегIа къахьегара доккхий социалистически декхараш тIайийцад Аргунски «Пищемаш» завода коллективо. Заводера 580 саг хургва 16 апреле хьинар айденна къахьегаш. Царех 325 болхло производстве къахьегаши 255 саг предприяте коа, гонахьарча моттигашка лостам беши кхыдола балхаш деши хургва.

Субботник долча дийнахьа завода коллективо арахецаргья 21,5 эзар тайп-тайпара продукци, пятилетка фонда юкъехьоргда массехк эзар сом.

Къахьегама вахте латташ боацача болхлоша дIайогIаргья 200 га, 2500 кIотарг, дукха зизаш. Цул совгIа цар лостам бергба 2800 квадратни метр йолча моттиге, гонахьара ахка а оахкаш 1500 гаьна кIир тохаргья. Хьагул а даь дIалургда 8 тонн тиша аьшки 150 килограмм каьхати. Уж декхараш дизза кхоачашдергхиларах бIубенна я завода коллектив.

Б. КОСТОЕВ.

✦

Берригаш раьза а болаш

В. И. Ленин ваь 107 шу дизара сийна 16 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник чакхдаккхара Москверча хьалхалаттача предприятей коллективаша дIадоладаь гIулакх чIоагIа раьза болаш хьал а лаьца, цу дийнахьа дерг долча балхашта тIатеIIа кийчо еш ба Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза кхаш, хьайбаш леладераш, механизатораш.

Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва совхоза 830 совгIа саг. Механизатораша болх бергба кхашка генараш, люцерна, кен дIабувш, хIаьта хьайбаш леладераша доахан чулатта помешенеш цIенъеш, фермай территоре тIа гаьнаш йогIаш. Совхоза контора ков цIендеш цига гаьнаш, зизаш дIадувш къахьегаргда контора болхлоша а.

Субботник хургдолча дийнахьа юкъера лаьрхIача 1200 сом маьха балхаш дергда.

— Субботнике даьккха ахча иттлагIча пятилетка фонде дIачудала лаьрхIад совхоза къахьегамхоша, — йоах совхоза паркома секретара Домбаев Хьамида.

Х. МАГОМЕТОВ.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача цIейна сийленца накъабахара хьинар айденна къахьегаш ба Ерригсоюзни социалистически яхье котало яьккхача Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СпецСМУ-10 монтажникаш. Укх шера итт бетта план ханал итт ди хьалха кхоачаш а еш чу дезача денна къахьегама совгIат кийчде лаьрхIад цар.

Пускови объекташ йиллача хана йистеяхара хаьдда дола балхаш белгалдаьхад. Царех да микрорайоне наха чубаха хьалдеш дола ши цIа, «Красный молот» завода хьалдеш дола 80 квартира йола цIа, кепайоазон цIа, Ленина цIерагIча улицагIара машиннаькъахошта хьалдеш дола шийттаза вIаштIардаь цIенош, кердача проектах хьалдеш дола 142 квартира йола цIа, кхыйола объекташ. Уж тайпара керда цIенош дIахо а хьалде доладе лерхI Грозне. Уж дика да цар чу бахача наха арахьара гIар-тата хьахозаш ца хиларца, массане чу а мусопроводаш хургхиларца.

Цул совгIа кердача серех хьалдеча цIеной хIара этажа тIа хургдя берий агаш, коляскаш, соалозаш дIаоттае йиш хургйола цIа. Цхьабакъда духхьашха кердача серех дола цIенош хьалдеча дукха халонаш нийслу, кердадар карадерзадеш массаза а нийслуш я уж. ХIаьта уж шоаш эшаергхиларахи керда цIенош хьалдеча боарамагIа болх бергхиларахи дог тийша ба гIишлонхой.

Октябра дезача цIей сийна яьржача социалистически яхье хьалхалаттачарех я А.-Хь. И. Цечоев, С. А. Хачатурьянц, В. Архипов керте латта бригадаш. Шиша-кхоккха балха говзал кара а ерзаяь шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба СпецСМУ-10 монтажникаш И. Юсупов, А. П. Кутявин, Ю. А. Котов, Д. Старичков, Х. Татаев, электросварщик Ю. А. Бутько, кхы дуккха бараш а. Цар сменагIа цаI-ах норма кхоачаш ца еш цхьа ди дIадодац.

П. КУВАТОВА.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) монтажникий бригадир С. Хачатурьянц, электросварщик Ю. Бутько беча балхах лаьца дагабоалаш ба.

В. ДЗИСЯКА сурт.

АВГУСТ БЕТТА ЧОТАХ

Шалински районерча Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-3 гIишлонхошта дика йовзаши цар чIоагIа лоархIаши я цхьа дезал санна барттайна къахьегаш йола Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Довлетбаев Рамзана кулгалду комсомольско-кагирхой бригада. Пятилетка хьалхарча шера план бархI бетта кхоачаш а яь, вокх юхебисача биъ бетта укх юбилейни шера календарагIа къахьегаш хилар бригада гIишлонхой. Иштта къахьегаш йола коллектив КПСС Шалински райкомеи райисполкомеи решенех района Сийлен доска тIа йихьар.

«Октябра 60 шу дузача цIейна — 60 хьинаре вахта» яхача девизагIа къа а хьегаш, кхы а дикагIа толамаш доахаш ба бригада гIишлонхой укх юбилейни шера. ХIанз уж къахьегаш ба август бетта чотах. Шоай новкъосташта хьокхам телаш хьинаре къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба комсомольцаш каменщик Абубакаров Хьамзат, штукатур-маляр Гисаев Хуту, слесарь-монтажник Яхьяев ИсмаIал, кхы дуккха бараш а. ИсмаIалах боккха тешам беннаб СМУ-3 комсомольцийи кагирхойи. Цу управлене дикагIвола производственники комсомолецш хиларах тарра цунна бокъо еннай Москве Кремла пенашта юхе сурт даккхийта вахá.

Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцама, Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК соцама жоп а луш бригада гIишлошъераша социалистически декхараш тIайийцад 7 ноябрга кхачалехьа пятилетка шин шерен ах шерен план кхоачашъе. Уж толамца кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба уж Шалински района Чир-Юртара силикатни завод хьалъеча.

А. МАЛАКОВ.

ОКТЯБРА СИЙНА

Доккхий а бехктокхаме а декхараш тIайийца болх бу укх шера Грозненски макаронни фабрика болхлоша. Шин шера план 7 ноябрь тIакхоачаш чакхъяккха, заданел совгIа 300 тонн макаронни продукташ бахача нахага дIакхачийта лерхI цар.

Дика кайбалаш чакхбаьннаб кердача шера хьалхара ши бутт. Январь бетта 440 тонн продукташ арахецара задани йолча 470 тонн кийчйир. ПланагIа 192 эзар сома маьха йолча продукцена реализаци е йоагIача 204 эзар сома маьхерчоа йир. Вешта аьлча, реализаце 106 процентн валови продукце 108,1 процентн кхоачашйир план.

Кхы а дикагIа кхоачашйир февраль бетта план фабрика коллективо. ПланагIа валови 420 тонн продукци арахеца йоагIача 450 тонн продукташ хьайир, хIаьта 184 тонн йолча продукцена реализаци е йоагIача 193 тонн дIаяхийтар.

Во лелац гIулакхаш март бетта а. Фабрика болхлой бIубенна ба укх бетта а хIаьта иштта хьалхарча квартала я заданеш шоаш ханал хьалха кхоачашъергхиларах, бахача нахага планал тIех дуккха а продукташ дIакхоачийтаргхиларах.

Октябра сийна яьржача социалистически яхье хьалха латт макаронаш еча цеха Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Орехова Тамара Васильевнас кулгалду сменеи Грозненски горсовета депутат Мулько Ранса Григорьевна керте латта хьажкIий йишках берашта мерза хIамаш ю цехи.

Белгалбаьнна болх дика бу коммунистически къахьегама ударникаша Наурузова Малу Абдумуслимовнас, Омарова Мариет Омаровнас, Ткачева Любовь Васильевнас, Севастьянова Нина Николаевнас, Батышева Валентина Петровнас, Тагирова Румиса Саидовнас. Царех хIаране шоай балха норма 110—112 процент кхоачашъю.

Ю. ЮСУПОВ.

НОВАТОРИЙ ГIУЛАКХАШ

Грозненски машиннаькъа отделене дукха ба рационализатораши изобретателаши. ИттлагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме доккха дакъа лоац цар.

Иштта барех ба изобретателаш Губаренко, Сергеев, Проценко. Царна еннай «РСФСР заслуженни рационализатор» яха сийлен цIи.

ДIададахача шера изобретенена дола авторски свидетельство делар Грозненски вагонни депо начальника Н. Радвана, сигнализацеи бувзамеи отдела начальника А. Романовна. Депо начальника хьайир «вагонцистерна чу теплоискатель дIаяхийтар» яха устройство; шоллагIчун изобретенех хьайир «рельсови зIи».

Укх тIеххьарча шерашка машиннаькъа отделене дикка дуккхагIа хиннаб рационализатораш а. Масала, 1976 шера уж бар 869 рационализатор, 1975 шера хиннарел ткъо рационализатор дуккхагIа.

Пятилетка хьалхарча шера рационализатораша кийчйир 1145 предложени, царех мога а яь дIайийшар 1039 предложени, производствана юкъейихьар 960. Цар шера баь пайда 321 эзар сом хилар, 1975 шера баьр 293 эзар сом мара ца хиннача.

ДикагIвола рационализатор лоархIаш ва Гудермесски локомотивни депо воккхагIвола инженер-технолог А. Мурзин. Цо кийч а яь производствана юкъейихьача 11 рационализаторски предложене ялх эзар сом пайда баьб.

Пятилетка шоллагIча шера а дукха творчески балхаш ду предприяте рационализаторашеи изобретателешеи. Машиннаькъа отделене рационализаци изобретательстваи бюро начальника Б. Девятина йоах: Грозненскии Гудермесскии локомотивнии вагоннии депо, наькъий дистанцешка связисташ, путейцаш тIагIертта къовсам лоаттабеш ба технически прогресс елга сихдара. ХIанз тхона ховш да малагIа творчески балхаш деш ба тха рационализатораш. Масала, Гудермес станцена электрификаци еш латташ хиларца дувзаденна Гудермесски вокзала начальника А. Цороева кийчъеш я «Поездаш вIашагIъеххарен вIашагIъяхарен технологи хувцар» яха рационализаторски предложени.

Машиннаькъа Грозненски дистанце мастер И. Лалаев «Кердача методагIа машиннаькъа йистош цIенъяр» яха рационализаторски предложени кийчъеш ва.

Иштта творчески балхаш деш ба Грозненски локомотивни депо приемщик Е. Рудик, Гудермесски локомотивни депо слесарь В. Нюппа, токарь В. Рогожин, воккхагIвола механик В. Кочергин, слесарь-электрик В. Кузьмин, мастер В. Тесля, воккхагIвола инженер Л. Кершковский. 30 рационализатора заявкаш еннай шоай кердача рационализаторски предложенешта. Царех ба Грозненски локомотивни депо бригадир Е. Серобабин, слесарь А. Ширягин.

С. ВОРОНИН.

Даьхен совгIат дIаденнад

1976 шера Ерригроссийски социалистически яхье котъяларах РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ен карара кара тела ЦIе байракх хьожаяьй город Грознена. Селхан В. И. Ленина цIерагIча ДК цу гIулакха хетаяь торжественни собрани хилар.

Массава раьза а волаш собране сийлен президиуме хорж КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латта ЦК Политбюро.

Собрани хьайийллача эггара хьалха къамаьл де дош лу парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власовна.

Нов. А. В. Власова даькъала бийцар «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа яхь а йоаржаяь пятилетка хьалхара шу толаме чакхдаккха аьттув баьнна грозненцаш, КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега тIахьийхар цо города къахьегамхой.

Цул тIехьагIа нов. А. В. Власова РСФСР Министрий Советои ВЦСПС-ен тIадилларца карара кара тела ЦIе байракх дIаелар города кулгалхошка.

Цул тIехьагIа совгIат даларах партенеи правительстванеи доккха баркал а оалаш «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа лоаттаьяча яхье котбаьннараша А. В. Иванова — экспериментальни механически завода слесара, Р. А. Хасиевас — Грозненски универмага секце завелующе, иштта кхычар дийцар шоай балха гIулакхех, дIахорча планех.

Къамаьл даьча КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова парте горкома, горисполкома, города берригача къахьегамхой цIерагIа шоай балха лакха мах барах дег тIара баркал аьлар КПСС Центральни Комитета, РСФСР Министрий Советаи ВЦСПС-аи, города коллективаша дIахо йодача хана балха эффективности дикали кхы а лакхагIча боарам тIа йоаккхаш къахьегаргхиларах тешам а луш.

Яхье котбаьннарийн производства хьалхалаттарийн йоккхача группана республика Лакхехьарча Совета Президиума, КПСС горкома, горисполкома Сийлен грамоташи маьхера совгIаташи делар.

Собране доакъашхоша массава раьза а волаш тIайийцар КПСС Центральни Комитетага дохьийта моаршала письмо, города берригача къахьегамхошка кхайкарал дир яхь лелаелга тоа а деш, пятилетка шоллагIча шера планаши декхараши кхоачашдара оарцагIдовла, аьнна.

* * *

Самардийнахьа района РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ен карара кара тела ЦIе байракх ялара хетаяь торжественни собрани хилар, Ачхой-Мартане.

Из совгIат района къахьегамхошта деадеш дIаделар ачхой-мартанхой иттлагIча пятилетка хьалхарча шера даьха доккхий толамаш дег тIара даькъала дийцачеи карагIдаьнна уж хIамаш укх юбилейни шера кхы тIа а дегIадоаладар ловш ловца баькхачеи республика Министрий Совета председателя М. А. Керимова.

Жоп луш къамаьл дир КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Т. Харикова. Цо района берригача къахьегамхой цIерагIа партенеи правительстванеи баркал аьлар из деза совгIат даларах, хьакхайкадир, юбилейни шера Даьхе къахьегама кердача толамашца гIадйига чIоагIа лаьрхIа еррига къахьега коллективаш хилар. Иштта из дийцар собране къамаьл даьча «Новосельский» совхоза директора Ш. Мукаева, «Самашкинский» совхоза паркома секретара В. Ажмаинова, «Лермонтовский» совхоза мехотряда начальника Л. Захаева, дуккхача кхычар.

Собране дакъа лаьцараша массава цхьатарра раьза а волаш тIайийцар юбилейни шера хьинаре къахьега, хьайбай боахамен лаьтташ леладечеи керда толамаш дахарца Даьхе гIадйига чIоагIа лаьрхIа хилар дувцаш йола резолюци.

Ачхой-мартанхоша декхар тIайийцад иттлагIча пятилетка шоллагIча шера дерригa чудахьаш дола ялат 21300 тоннага, шекара свеклаш 22500 тоннага, баьцадаараш 32 эзар тоннага дIакхоачаде, паччахьалкхенга 1000 тонн дулх, 3600 тонн шура йоккха.

Собрани чакхйоалаш районе дикагIа болча къахьегамхошта Сийлен грамоташи памятни совгIаташи делар.

БУВЗАМАШ ЧIОАГIЛУШ ЛАТТ

Укх тIеххьарча шерашка дикка чIоагIденнад Ермоловски ДОК-ен Къилбаседа-ХIирий Алагирски хьу чакхйоахача заводеи болхлошта юкъера доттагIал. Царна юкъерча доттагIлено, бувзамаша, шоайла дIа-юха опыт луш хиларо вIаштIехьдоалийт шаккхе предприяте коллективаша доаха къахьегама толамаш тIа-тIа дикагIа хилийта. Цар арахецар я цхьан тайпара йола продукци. Каст-каста цу шин предприяте специалисташ, социалистически яхье хьалхалаттараш, болхлой вIашагIа а бетталуш дикагIйола опыт дIа-юха лу, царех цхьане производствана юкъедихьа кердадар вокхо ший балха юкъехьу, нийслу кхоачамбоацараш гуча а доахаш, социалистически яхьа кулгалделга тоаде вIаши новкъостал ду.

Дукха ха йоацаш Алагирски заводера баьхка викалаш хилар Ермоловски ДОК-е. Шин предприяте коллективо даьхача къахьегама толамех, перспективех, планех, Октябра 60 шу дизара сийна тIайийцача социалистически декхарех дийцар вIашагIкхийттараша. Цига дакъа лоацаш хиннарий уйла чIоагIа тIаозаш къамаьл хилар Алагирски хьу чакхйоахача завода станочникашта Морзоева Мария Васильевнана, Баснева Зинаида Тавритовнана, Ермоловски ДОК-а станочницана Керимова Садона юкъе. Цар дийцар хьаеш йола шпон дикагIа хилийтарах, цига чоалханегIа йола технологически процессаш караерзаярах.

Х. ДАДАЕВ.

Кагирхой къахьегама вахте

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача денна сийленца накъабахара йола социалистически яхь ди тIехьа шерагIа яржаш латт Грозненски локомотивни депо эксплуатаце болхлошта юкъе.

Цу яхье хадланза хьалхалатташ я сийлен машиннаькъахо, хьехамча, коммунист Стояльцев Виктор Иванович керте латта локомотивни бригадий комсомольско-кагирхой колонна коллектив.

Эксплуатаце цеха кагирхоша доккхий социалистически декхараш тIайийцад: «Комсомола XVII съезда» цIерагIча колонна тепловозий машинисташеи цар гIончашеи дош деннад халкъа боахама мухьаш дIа-юха даьхьара пятилетка шоллагIча шера план 20 декабре кхоачашъе. Цу юхедисача деношка 400-нел чухьнахьа йоацаш беза мухь тIабола поездаш дIа-юха а югаш, царца заданел совгIа 250 эзар тонн халкъа боахама мухьаш дIа-хьа дахьа. Балха боацаш мукъа болча наха кхаь тепловоза мах боацаш ремонт е лаьрхIад. Цар социалистически яхье тIахьийхай къона водителаш тепловозий машинисташ, хьехамчаш Конев, Ильязов, Мучпой керте латта локомотивни бригадаш.

Шоай дош къоначар дизза кхоачашдеш да. ХIанзлехьа планал совгIа беза мухь кхухьача поездашца цар дIа-юха дихьад 30 эзар совгIа тонн халкъа боахама мухьаш.

Сихен графикахи беза мухь тIабола поездаш лелаю тепловозий машинисташ Моргун Владимир, Худолей Владимир, Левченко Юрий, Симон Юрий, кхыбараш керте латтача локомотивни бригадаша.

Г. АНОХОВ.

Советий мехка гIолла

КУРГАН. БАМ-а кердача гIирсий цIерагIа графикал хьалха а яьккха дIаяхьийтай хьу чакхйоаха станокаш арахецача завода керда продукци. Эрганьккха тоаяь конструкци йолаш я шин оагIорахьара фаттан хьокха станокаш. Уж шоаел хьалхагIа хиннарел кхоалагIа дакъа дукхагIа болх беши шозза хIана яц аьнна дукхагIа яхаши я. Коллективо тIагIертта къовсам лоаттабу продукце дикал лакхъяр духьа. Укх шера керда тайпа ши агрегат кхы а арацеха йолаергья предприяте.

ЛОЗОВАЯ. (Харьковски область). Днепр—Донбасс яха канал дуллача эггара лакхагIча метте тоннель яьккха яьннай. Халача геологически хьалашка 3,5 километр гаргга йIаьха а йолаш шера «коридор» яьккхай. Лаьтта кIал гIолла дода хьарсам даккхар бахьан долаш насосни станцеш хьалъе ца езача даьннад хIанз гIулакх. Хин наькъа хьалхара аргIа карара шу чакхдоалаш — ханал 12 бутт хьалхагIа эксплуатаце дIаяла лаьрхIад. КПСС XXV съезда решенешка хьежжа дуллаш латтача канала чу гIолла хIара денна шахтерски крае ухаргда миллионаш кубометраш хий.

КАРА-КАЛА (Туркменски ССР). Гранатий беш дIалоацача моттиге дIаегIай азербайджански селекционераша хьадаьча къаьстта маьхерча сортий гаьнаш. Специалисташа лерхIачох, укх шера сом чIоагIа хьувкъаргболаш ба. ПланагIа лаьрхIача гранатий 160 тоннана меттел, сомий бешамаш лелаераша 220 тоннал кIезигагIа боацаш дарбан сом гулбе лерхI.

НУРЕК (Таджикски ССР). Укхаза вIашагIйолла йолаяьй укх шера йистеяла езача Нурекски ГЭС-а керттерча объектех цаI — 500 киловольт низ бола гучахьара распределительни устройство. Цо электроэнерги низ бола тоатол хьачу а лаьца, высоковольтни электропередачай линe чу (ЛЭП) гIолла Къулбехьен-Таджикистански территориальни производственни комплексе дохьийтаргда. Устройство Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузаш хьалъяь яккха лерхI.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ТIАЙЙЦАЧА РЕШЕНЕШТА — ХАДДАНЗА ТIАХЬОЖАМ

Ший а лакхехьа латтача организацей а решенеш миштa кхоачашъю хьажара, тIахьожам лоаттабара боккха теркам тIабохийт укх тIеххьарча хана Сунженски районни партийни организаце. Из къаьстта чIоагIа дIадоладелар нийслагIча пятилетке района экономика дегIайоалаеча цIенхаштта дола кхоачамбоацараш гучадаьлча. Юрта боахама продукци яккхара а из паччахьалкхенга йоахкара а хьакъехьа 8-ча пятилетке хинначул тIехьайиса йолаелар район нийслагIча пятилетка тIеххьарча шерашка.

Цун бахьан дар района боахамашка дукхача шерашка фуннагIа даь а планаш кхоачашъе гIерташ шоай кхоачамаш кхоачадаь цар хилар, паччахьалкхенна хьалхашка уж декхарийла дахар. ХIаьта планаш кхоачашйора доккха декхараш а хьарчаш, цун терко а ца еш, хIаьта дуккхача кулгалхой шоаш цу даькъе бехктокхаме хилара уйла яьрхIьялийтаяр. Доккхий гIалаташ дар финансови балха тIа, боахама доал деча, кадраща беча балха тIа. Парте обкомен райкомеи дукха дола соцамаш кхоачаш ца деш дусар. Колхозий парткомашеи правленешен боагIаш бола тIахьожам лоттабацар финансово-боахама балха. Бохама лоархIамерча, хьайбаш леладара, даькъе лохача боараме яр зоотехнически ветеринарнии служба, племенной болх, доакъор Iалашдар. Дуккхача доакъоех латтача рентабельни доацача боахамашка хозрасчет юкъейолаяра лоадамболаш хIама дацар, боахам лелабара дикагIа йола методаш теркалъяцар.

Шоашка хьаеннача балха участках бола бехктокхам партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, советски боахамеи органаша лакхбелга, цар тIайица решенеш мишта кхоачашъю хьажарен тIахьожам лоаттабарен формаш а методаш а эргаяьха тоаелга объективни хиланза даргдоацар хиина ца Iеш. Кхоачамбоацараш, айтта хилонаш дIаяхара, юртбоахамен промышленнии производство хаддаиза дегIайолаяра тIехьа лоаттабеча къовсаме районни партийни организаце балха тIа керттера дIадехараш а хиина дIаэттар. Партийни решенеш нийса яр, уж мишта кхоачашъю хьажари тIахьожам лоаттабари бахьан долаш района йиш хилар 1973 шера промышленносте а юрта боахаме а план кхоачашъе.

Партийни решени дика кийчъяра из мишта кхоачашъю хьажарая тIахьожам лоаттабаран дика хьоккхам а хиина дIаэттар «КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Х-чей XIII-чей пленумий решенешка хьежжа кадраща беча балха эффективность лакхьяра хьакъехьара партийни организацеш декхарех» дола дош дувцара КПСС райкома шоллагIа пленум (1974 ш.) кийчъеш баь болх. Из пленум кийчйир 2,5 бетта, цунна юкъе дакъа лоацаш хилар 350 саг. ЧIоагIа теххар партийни организацеша кадраща колхозашка, предприятешка, дешара заведенешка беш бола болх меттел, райисполкомо, комсомола райкомо, профсоюзаша, юрта боахама управлене, административни органаша бу болх а.

Пленум кийчъеча хана комиссей членаша кадраща беча балха доккха новкъостал дир шоаш хьожаш хиннача предприятешка: Карабулакерча химически реагентий заводе, Ассински консервни заводе, «Сунжанефть» НГДУ, Ленина цIерагIча колхозе лакхерчен юкъерчен звенон специалисташта юкъе анкетировани йир. Цу дерригие а йиш хилийтар боахама тайп-тайпарча доакъошка йолча кадраща беча балха хьакъехьа пленума решенешта юкъе-дика рекомендацеш яхьа.

Пленум хинначул тIехьагIа цун решенеш кхоачашъяра хьадда де дезар къоастадир.

ДукхагIа йолча юххьанцарча партийни организацешка хилар пленума решенеш кхоачашъяра декхараш дувцаш йола собранеш. Цига дийцар кадращара болх тоабара де дезараш а. Парте райкома пленума кхоачашъяра лаьрххIа йола комиссей хержар. Из хержар колхозаш дика кийчъенна йолча кадраща чIоагIъяра дешага а. Масала, «Путь к коммунизму» яха, XIX партсъезда цIерагIяра, «Победа» яха, XX партсъездеи Кировеи цIерагIара колхозаш чIоагIийр керттера инженер (хIанзара колхоза председатель (Ю. Я. Зиборов, керттера зоотехник А. Б. Даутов, колхозий председателаш В. Я. Камыш, Р. Г. Лихолитов, А. И. Кириллов, Н. И. Ширяев, кхыбараш, санна болча специалисташца.

1976 шера февраль бетта КПСС райкома кхоалагIча пленуме дийцар «Iилманеи техникенеи карагIдаьннараш, дикагIа йола опыт юртбоахама производствана юкъеяхьара юрта боахама специалистий лоархIамах» дола дош. Цо йиш хилийтар района колхозашкеи совхозашкеи Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш дикагIа йола опыт юрта боахаме сихагIа юкъейоалае, производства специализации концентрации шерагIа а сихагIа а дегIайоалае. Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш а дикагIа йола опыт а практически юкъейоалаелга вIаштIехьдаккхара, юртбоахама производства эффективности дикали лакхъяра, пленума решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабара парте райкоме хьаяьй массазара штаб. КПСС райкома член вола юрта боахама управлене начальник В. Н. Кравченко керте а латташ. Цу штабо КПСС райкомага хан-ханнахьа хьахайт пленума решенеш мишта кхоачашъю.

1976 шера апрель бетта парте райкомо ший бюро заседане ладийгIар парте райкома III пленума (1976 ш.) решенега хьежжа юкъерча звенон кадраща беча балхах йолча «Путь к коммунизму» яхача а ЦIеча Эскара цIерагIча а колхозий парткомий отчеташка. Парте райкома бюрос могайир кадраш хьахаржара, уж дIа-хьа нийсъяра, царна кхетам балара хьакъехьа «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткомо беча балха опыт, белгалдаьхар цига дола кхоачамбоацараш. (парткома секретарь Ж. А. Ибрагимов), ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза парткома оагIонгахьара дийнна гIалаташ (парткома секретарь Е. А. Железнова), уж дIадахара де дезараш. ЦIеча Эскара цIерауча колхоза парткомо уйла йир райкомо шийна яьча замечаней, дукхагIа теркам тIабахийтар кадраща беча балха, цар творчески инициатива дегIайоалаяра, квалификаци лакхъяра, юртбоахама производства эггара бехктокхаме йола участкаш тIах аьнна болча лаьрххIа дешара заведенеш яьхача специалисташца чIоагIъяра, шоашта тIадиллача гIулакха бола цар бехктокхам лакхбара.

Боккха теркам бу парте райкомо идейно-кхетама балха кулгалдеш бола нах юкъеозара. 1976 шера май бетта КПСС райкома IV пленуме дийцар «Парте XXV съезда решенешкен «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахархарен царна кхетам баларен хьакъехьа беча балхах» КПСС ЦК соцамгеҵ хьежжа идейно-кхетама балха кулгалхой юкъеозара юххьанцарча партийни организацеша беча болхах а из тоабара дечох а дола дош. Пленумо белгалдаьккхар административно-боахама болх наха кхетам балара балхаца цхьана бувзаш къахьегача коллективашка творчески гIулакхацарен хьал хилийтара хаддаиза йоакхо еш, лекце еш, докладаши беседаши еш, болхлошца, колхозхошца, гIулакхерча нахаца каст-каста вIашагIкхеташ кIезига кулгалхой ца хилар.

Уж ба «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатель Ю. Я. Зиборов, цу колхоза парткома секретарь Ж. А. Ибрагимов, Сунженски хий дехкача системай начальник И. Н. Чуйкин, кхыбараш. ХIаьта цу гIулакха терко кIезига ераш а ба. Масала, маслозавола директор В. Е. Чернов, заготовкай керттера инженер М. Пугоев, районо заведующи В. С. Омельчук, кхыбараш.

Кулгалхой идейно-кхетама балха юкъеозара ледара болх бераш еш йолча критикой парте райкома пленума решени кхоачашъяра лоаттабеча тIахьожамой кулгалхошта а партийни организацешта а боккха пайда бу.

Дуккха йола партийни организацеш идейно-кхетама балха дукхагIа а хьинарегIа а юкъеоза яьнна кулгалхой, специалисташ, инженерно-технически болхлой, лораш, хьехархой. Царех дуккхабараша дикка дакъа лаьцар КПСС XXV съезда решенеш, Казахстана партийно-боахама активе КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даь къамаьл, КПСС ЦК Октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш, партеи правительстваи кхыдола лоархIаме соцамаш дIадовзийташ.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш, парте райкомо балха массе а доакъошка кулгалдара ленински стиль чIоагIъеш парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша пайда эц тIахьожама тайп-тайпарча формехи методехи. Из да райкома пленумашкеи бюрошкеи парте а правительства а решенеш мишта кхоачашъю хьожаш хилар. юххьанцарча парторганизацейн боахамий кулгалхойи отчеташка ладувгIар, партеш райкомо бу болх коммунисташта хаддаиза дIабовзийтар, социалистически яхьа итогаш яр, кхыдараш. Царех тIахьожама эггара дукхагIа яьржа форма я парте райкома решенеш кхоачашъярах йолча моттигерча организацей, парткомий, партбюрой отчеташка ладувгIар. Иштта хьежар «Ильича васкеташ», «Путь к коммунизму» яхача, 19-чей 20-чей партсъездий цIерагIча колхозий парткомийи партбюройи отчеташка. Царна дIахо а юрта боахам лакхбара хьадда йола рекомендацеш елар.

Парте обкома Х пленума, КПСС райкома XVII-чей XIX-чей (1973 ш.) пленумий решенеш кхоачаш ца ярах, боахамашта ма-доаггIара доал ца дарах, кадраща балха тIа гIалатбувларах балха тIара мукъа а балийтар, партийни бехк а бир КПСС членашта Н. Н. Качаровна, Наумовна.

Иштта ладийгIад «Ассинский» совхоза, «Победа» колхоза бурув деттача балхий Карабулакски управлене, кхыча парткомийи партбюройи отчеташка а.

Цу тайппара ладувг парте устава дIадехараш кхоачашдарах йолча къаьст-къаьстача коммунистий отчеташка а.

Иштта ладийгIад райпо правлене председателя В. Ю. Шаповеи Ассински консервни завода директора А. Ф. Руденко цу тайпарча отчеташка а, царгара доагIар диза хьа а дехаш.

Парте райкомо КПСС XXV съездо дIадехараш кхоачаш а деш дIахо а тоаберба берригa организаторски болх.

В. КАРТАШОВ,
КПСС Сунженски райкома орготдела заведующи.

Аьттув балба хьа, Жабраил!

ХIАРА Iуйрийна Назрановски автотранспортни предприятера рейсагIа яха араювл итташ легковой таксомотораш, автобусаш. Царех цхьанне тIа вагIа Оздоев Махьмада Жабраил. Ер ткъаь нийслагIа шу да цо шофералла болх бу. Из дакъа лоацаш хиннав Казахстана эрий даьдача лаьтташ тIа хьалхкедаь ялат дIаозача. хIаьта ер вурийттлагIа шу да цо Назрановски автотранспортни предприяте болх бу.

Лакха говзал йолча, новкъостаща Iимерза волча Жабраила де а доагIаш сий ду коллективе. Машина тIехдика йоззача, дисциплина йолча шофера массаза а тIеххоачашъю производственни планаш, наькъашка хатар доацаш болх бу, пассажирашта доаттIача тайпара гIулакх ду.

Масала, нийслагIча пятилетка план кхаь шерай ялх беттан кхоачашъяьй цо, планал совгIа предприяте кассе дIачуденнад 9475 сом, кходаьд 3592 литр бензин. Ер цхьайттлагIа шу да цо коммунистически ударника цIи лелаю, цунна еннай Ленински юбилейни медаль, 1973—1975 шерашка социалистически яхье котвийннав. Оздоевна еннай РСФСР автомобильни транспорта Министерства сийлен диплом, «НийслагIча пятилетка дикагIвола водитель» яха цIи. Цо лелаю Къахьегама Сийлен кхоалагIча лагIан орден. Жабраила лораеш лелаеча папка чу я ткъо совгIа сийлен грамота, РСФСР Минавтотранса а Нохч-ГIалгIай транспортни управлене а кулгалхоша из даькъала вуьйцаш кхахьийта письмош, телеграммаш.

Даккха гIалат доацаш къахьег Ж. Оздоева иттлагIча пятилетке а. Цун хьалхарча шера план пхе беттан ткъаь дийнахьен кхоачашъяьй цо. Из бахьан долаш цунна еннай «1976 шера социалистически яхье котваьннар» яха значок.

Грозненски 1471 автоколонна водитела И. А. Романова дIадоладаь дика гIулакх хьал-а лаьца укх пятилетке итт шера план кхоачашъе дош деннад Жабраила. Тхо теш цун дош, массаза а санна, корта болаш хургхиларах.

ХIанз 27 водитель чувоагIача бригадана керте латташ ва Жабраил. Болх дикагIа вIаштIехьбаккхар духьа шин звенона йийкъай бригада, царна кулгалдеш ба дикагIбола шофераш - звеньевойш.

Коллективе къахьегама дисциплина чIоагIъяра, балха ханах бизза пайда эцара, автомобилашта лерттIа технически гIулакх дара тIехьа даим бIарглокхаш ва бригадир. Цудухьа вIаштIехьдаьннад Жабраил керте латтача бригада иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план 1976 шера 7 декабре кхоачашъе. Иштта дика болх бу цо укх шера а.

Шоай бригадираца нийсбала гIерташ къахьегаш ба водителаш Машхоев Йоакъап, Муцольгов Хьажбийкар, Беков Iийса, Арсельгов Къурейш, Дзауров Бахьаудин, Барахоев Махьмуд, Оздоев Iаьла. Царех хIаранена шийна ховш дар дIахьеха, эшшача новкъостал де кийча ва Жабраил.

...Атта бац таксиста болх. Сарралца наькъагIа а лийнна гараже хьакхаьчача кулг тоха дезаш хул машина, хIаьта ший а салаIа безам боагIа. Цхьабакъда, хIаьта а Жабраила ха корайоагIа общественни гIулакхаш кхоачашде. Массехк шу да из профсоюза месткома членалла хержа. Цо къестаду овсарле лакхъяра, коллективе социалистически яхь вIаштIехьъяккхара, болхлой къахьегамен бытен хьалаш тоадара дешаш.

А. ТЕМИРХАНОВ,
Назрановски автотранспортни предприяте вокхагIвола экономист.
СУРТА ТIА Ж. Оздоев.
Автора сурт.

КХЫ ТIА А ТОАЛУРГЪЯ ХЬУНАШ

Дерригача халкъага ювцийтар духьа 1977 шера 12 февралерча «Хьун промышленность» яхача а 1977 шера 17 февралерча «Сердало» а газеташ тIа кепатеха араьккхай ССР Союзеи союзни республикайи хьун законодательства Лардаш» яха проект.

Документа тIа къаьгга хьахьекхад Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцена карагIдаьннараш, вIашагIтехай хьун боахам социалистически хьисапе дуккхача шерашка лелабара практика, белгалдаьд хьунцара правови гIулакхаш леладара лерхIараши декхараши, хьадийллад дерригача халкъа хьал-торо тоаяра тIадерзадаь хьун боахам Iилман ларда тIа дIахо дегIабоалабрен лелабарен наькъаш.

Iалам лорадарен Iалама ресурсех пайда дикагIа эцарен дешашта чIоагIа уйла тIаахийтай вай паччахьалкхено Советски Iаьдал даьннача хьалхарча денношке а денз.

Вай Iалама беркат — лаьтта, хий, хьунаш — дас санна лелаланза дардац яьхад В. И. Ленина, хIаьта уж ший дешаш 1918 шера 27 (14) мае арадаьккхача «хьуний хьакъехьарча» Декретана цо чакх а даьхад. Цу тIа белгалъяь я дерригача халкъа гIулакха хьунех пайда эцар духьа хьун боахам социалистически хьисапе вIаштIехьбаккхара принципаш.

Хьунаш лораярен царех пайда дикагIа эцарен ленински принципаш шоаш ма-ярра чулаьцай Коммунистически парте дIахорча решенешка а Социалистически паччахьалкхен законодательни акташка а.

Советски Союз дунен тIа эггара йоккхагIа йола хьун держава я. Хьу массаза а саготта эшаш хул вайна гIирсаш хьалдеча а кхыйола массе тайпара хIамаш хьаеча а. Цул совгIа хьу боккхача лоархIаме я фо цIена лоаттадара а, хиген михаген лаьтта ца дохадайтара, Iалам хоза лоаттадара, унахцIенон гIулакха.

Цхьабакъда массе оагIорахьара лоархIаме йола хьу цунга хьежжа лораеш, хам беш, хьурмат деш лелае а еза.

Кепатеха араьккхача «ССР Союзеи союзни республикайи хьун законодательства Лардий» проекто Iилман ларда тIа къоастаду вай мехка хьун беркат лорадарен цунах пайда нийса эцарен декхараш.

Гражданий бокъо я хьунагIа салаIа, цун беркатах пайда эца, цхьабакъда иштта уж декхарийла а ба хьунагIа цIера кхерамзлен правилаш кхоачашъе, хьун кIотаргаши ца кегъяйтен ца тедийтен, хьун культураш телха ца е, бIех ца е, зунгатий гувнаш, оалхазарий бIенаш ца телхаде, н. кх. дI.

Хьу лораелга тIадиллад: паччахьалкхен лоархIам болаш из яле — паччахьалкхен хьун боахама органашта, йоагI-йоагIача министерстваштеи къахьегамхой депутатий городской Советий исполнительни комитеташтеи; колхозий хьунаш — колхозаштеи хьун боахам лелабелга тIадиллача кхыча организацештеи, йоагI-йоагIача юртбоахама органашта.

Паччахьалкхен хьун боахама органашта тIадиллад СССР-е хьу лораяра гIулакх вIаштIехьдаккхара тIахьожам лоаттабелга. Хьунах пайда дикагIа эцилга, юхаметтаоттаелга, лораелга, планировани елга, хьун боахам дегIабоалабелга вIаштIехьдаккхара паччахьалкхен чотах хьун учет лелаю, боарам уттабу. Хьун боараме белгалду хьун фонда доазонаш, хьун ресурсаш, хьун тайпаши ханаши, санитарнии реконструктивнии, гIирсашта хьу хьакха мегаргйола, юхаметтаоттае а дIайогIа а еза моттигаш, хьу лелаяра эша кхыдола гIулакхаш.

Хьун бокъо йоаца гIулакхаш леладара, ца йоагIачара из хьаккхара, гаьнаши кIотаргаши дегIайоатIаргйоацача йоахаш толхаяра, цIи теха хIалакъяра, бIеха хиш, газ, химически веществаш, промышленнии коммунальнии предприятешкара арауха кхыйола зуламе хIамаш тIаухийташ хьу толхаяра а, мукъа боацаш хьу тIайола лаьтташ дIалувцара, хьу хоарцаяра, бокъо йоацача гIирсаш хьалдара, йол яккхараи доахан доажадараи, сом, бIараш, грибаш, комараш, кхыяраш яхара, хьуна пайдана йола фауна хIалакъяра, хIаьта иштта гIулакх а дIаегIа хьун кIотаргаши толхаяра бехке бола нах уголовни е административни бехктокхаме оз ССР Союзеи союзни республикайи хьун законодательствага хьежжа.

Нохч-ГIалгIайчен хьун боахама управлене предприятеи къахьегамхой, «Хьу вай беркат да!» яхача девизагIа политически къахьегамеи хьинар чIоагIа айденка а болаш, массе оагIорахьара ювц массане а бакъъеши къоабалъеши йола «ССР Союзеи союзни республикайи хьун законодательства Лардий» проект.

Iалам лорадара, цун беркатах нийсача наькъаца пайда эцара партеи правительстваи еча йоакхонна чIоагIа раьза хинна жоп а луш, КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, вай республикерча хьу лелаераша чIоагIа уйла тIайохийт вай хьуний беркат вIасамдаккхара, дикагIча фух йолча гаьнашца уж юхаметтаувттаелга вIаштIехьдахара, хьун рузкъах пайда лерттIа эцара, юрта боахама пайдана доацача лаьттaшкеи гIомарашкеи хьу дIайогIара, лаьттен хийи лораде хьун оасаш дIадувгIара, хьун боахам дегIабоалабаран цун эффективность лакхъяран.

Дезача денна — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара накъайолхача Нохч-ГIалгIай хьун боахама управлене предприятей коллективаша, иттлагIча пятилетка шоллагIа шу толаме чакхдаккхар духьа шоашта тIаийцача доккхагIа долча социалистически декхарел совгIа, лаьрхIад:

Городской лесхозо — Грозненски дендросад кхы а 12 гектар шеръе, профилактореца оагIув а болаш уллача территоре 2 гектара тIа керда сквер дIайогIа;

Грозненски лесхозо — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа байнача тIемахошта город Гудермесе дегIача памятника тIабодача 500 метр наькъа йистошца гаьнаши кIотаргаши дIайогIа;

Сунженски хьункомбината Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа байнача тIемахошта Нестеровски станице дегIача памятника гонахьарча 2 гектар йолча моттиге гаьнаши кIотарг аши дIайогIа;

Наурски лесхозо — Наурски станицерча стадиона 4 гектара тIа гаьнаши кIотаргаши дIайогIа.

Де дезарий хьадда программа шоашка хьакхаьча бола Нохч-ГIалгIайчен хьун боахама къахьегамхой Советски Союза Коммунистически парте шоашта хьалхашка оттадаь декхараш дизза кхоачашдара шоай дерригa низаш оарцагIа а даьха тIабийрзаб.

А. ГОЛОБУЦКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР хьун боахама управлене вокхагIвола лесопатолог.

САКХЕТАМ ЛАКХБУ

Къахьегамхошта идейно-кхетама болх бара керда бехктокхаме декхараш оттадаьд, цунца дувзаденна дерригa гIулакхаш комплексни ларда тIа хургдолаш дIахо дегIадоаладара, цун эффективность лакхъяра, вешта аьлча, идейно-политически, къахьегама, нравственнии, интернациональни, атеистически кхетам балара балхаш вIаши дувзаш дара йола йоккха программа оттаяьй КПСС XXV съездо.

Октябрьски района предприятешта юкъе белгалъяккха мегаргйолаш къахьегамхошта интернациональни кхетам балара болх дика вIаштIехьбаьккхаб буруо тохара балхий управлене юххьанцарча партийни организаце. Къаьстта КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Х, XII пленумаш хинначул тIехьагIа эргабаьнна тоабеннаб тайп-тайпарча къамашта юкъера доттагIал чIоагIдара цу управлене бу болх.

УБР — из дуккхача халкъий викалаша болх бу коллектив я. Укхаза болх беш ба эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, хIирий, украинцаш, татараш, жугатий, кхыдолча къамий нах. Царна юкъе нийслу тайп-тайпарча дынех тешаш а дIаяхача замах юхедиса ца эша гIулакхаш доахкаш а бараш.

Интернациональни, атеистически пропаганда яра болх вIаштIехьбоаккхачеи цун эффективность лакхъечеи идейно-чIоагIъенна, политически сакхетам болаш йола Iилманехнически, иштта творчески интеллигенци юкъеоз парткомо. Царех дукхагIчар чакхъяьккхай марксизма-ленинизма университета атеизма факультет, атеистически болх вIаштIехьбоахарий семинар.

УБР-е вIашагIъеллай политико-кхетама балха бIарчча система, коллективе деча идейно-кхетама балхашта юкъейнхьай вIаши бувзам бола организационно-функциональни структура, пайда эц идеологически воздействи яра тайп-тайпарча средствaех, иштта интернациональнии атеистически кхетам балара дешашта йолча лекцей тематика хувцарца тоабаьб «Знание» яхача общества юххьанцарча организаце болх а. Укхаза моттигерча къамий меттала лекцеш еша йиш хургйолаш лекторски группана юкъеззаб нохчийи гIалгIайи кадрови болхлой. Къаьстта уж дукхагIа еша лаьрхIад Беной яхача буровойи город Гудермесеи нохчий дукхагIа болх беш болча моттигашка.

Каст-каста наьна меттала къамаьлаш деш ва «Знание» яхача общества юххьанцарча организаце председатель А. Ж. Кариаев. Масала, дуккхаза нохчий меттала интернациональнии атеистически темаех, вышкомонтажни цеха болхлоштеи № 203 йолча буровой бурувдеттараштеи лекцеш йийшай цо. Иштта нохчий меттала лекцеш ешаш ва Гудермесски районни инженерно-технологически служба начальник С. А. Исмайлов, инженер-механик Е. В. Вахитов, кхыбараш.

Торжественни вIашагIкхийте балха итогаш а еш, социалистически яхье хьалхле яьккхараш белгалбоах, коллективе сайренаш ю бурув тохара балхий управлене. Масала, «Лакха политически фел — советски сага хиланза яргйоаца оамал» яхача темах дукха ха йоацаш сайре хилар. ДIаяхача замах юхедисача воча хIамаштеи политически сакхетам лохбарца, нийсденнараштеи критика йир укхаза къамаьл даьча бурувдеттачо М. А. Альдиева.

Саг массе оагIонгахьара дегIавар алха коллективеи из бахьан долаши мара хила йиш яц. Ший хьинар довзийтарал совгIа, иштта коммунистически общество хьалъечара чоалхане гIулакхаш кхоачашдечара бола коллектива низ а бовз цига сага.

УБР партийни организацена хьалхашка латтача кхыдолча дешаща цхьана КПСС XXV съезда решенешка хьежжа коллектива доакъашхошта юкъе беш болча идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам балара балха лостам телаш я партком.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.

МОСКВА. Люблино - Сортировочни станце коллективо 1977 шера белгалдаьд вагонаш дIаахийтара план 27 декабре кхоачашъе а итташ эзараш вагонаш кхы тIа дIаяхийта а. СССР-а Паччахьалкхен премие лауреата воккхаIволчу диспетчера В. Н. Якушина куьйгаллица смена болхлой Сийлахь-боккхача Октябрна 60 шо дизара сийна тIаьхьарчу декхарийн дола социалистически декхараш, хIаьта кхыйола сменаш из гIулакх хьаллаца тIа а хьийхай. В. Н. Якушина смена лаьрхIад иттлагIча пятилетка вагонаш дIаахийтара шин шеран план 7 ноябре кхоачашъе. ХIара бригада 1976 шерахь депо коллективо лаьрхIачул 6 процент дукха вагонаш дIаахийтина. Халкъа боахама кхыдола мукъаш дIаза доттара мукъаялийтай 1100 совгIа вагон, хIаьта нормал совгIа 660 эзар тонн мухь тIаболаш 1460 беза мухь кхухьа составаш дIа а яхийтай.

Иштта доккхий толамаш коллектива дукхагIа а поездаш вIашагIъеххараша дикагIа а болх беш гIулакх вIаштIехьдаккхари бахьан долаш.

СУРТА ТIА: [illegible] хьалхалаттараш — поездаш вIашагIъехка мастераш И. Н. Веденкин, И. М. Зубцов, операторaш З. И. Пронина, В. А. Косячинский, Паччахьалкхен премие лауреат воккхаIволу диспетчер В. Н. Якушин.

В. ХРИСТОФОРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Хоадам боллаш долча даькъа тIа кхаьчай юллаш латта газопровод

Дукха ха йоацаш Москве вIашагIкхийтар Оренбург — СССР Малхбузехьара доазув яха газопровод юллача дакъа лоацача мехкий викалаш. Правительствашта юкъерча комиссе кхоалагIча аргIанарча заседане цар дийцар СЭВ-а членаш долча мехкий из лоархIамегIара интеграционни объект хьалъяра цхьана оттаяь йоккхагIа йола проект кхоачашъелга мишта лел.

Комиссе болх чакхбаьнначул тIехьагIа СССР Министрий Совета Председатела заместитела Лесечко Михаил Авксентьевича жоп делар АПН обозревателa Драбкин Александра даьча хаттарашта.

КЕРТТЕРЧА ДАЬКЪЕ КОМИССЕ ДИЙЦАР ФУ ДАР?

— Эггара хьалха оаха йиний цар дIададахача 1976 шера итогаш, хIаьта из шу, белггала, боккхача лоархIаме хиннад. Пайда ийцаб 635 миллион сом совгIча капиталовложенеех, цу даькъе гIишлон-монтажни балхаш 318 миллион сома даьд. 1976 шерара интеграционни балхий план тIехкхоачашйина. Балхаш мел дукха даьд хьахьокх укх цифраша: сварка а яь вIашагIа хеттай 1200 километр турбаш, изоляци а яь Iочуяхкай 924 километр турбаш. Трубопровод дIахьош деча балхаща цхьана 1976 шера дуккха хьалъяьй компрессорни станцеш, складской, эксплуатационно-ремонтни базаш, чуIе моттигаш, социально-бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ.

ДIадахача шера карагIдаьнна лоархIаме хIама — вIашагIетташ тоьал дика хьотаена дукхахьа къамий хIама гIишлонхой коллектива. ХIанз газопровод юллача болх беш ба ВНР-ера, ГДР-ера, ПНР-ера, ЧССР-ера, СССР-ера 15 эзар совгIа гIишлонхойи монтажникаши. Эзараш болгарски болхлой ба СССР мехкдаьттаи газовни промышленноста дуккхача кхыча объекташка балхаш деш.

Белггалара опыт Iоаяь гIирс хьалбелга вIаштIехьдаккхарен кулгалдарен гIулакха. Масала, хIара квартала итогаш массе оагIорахьара йийцай гIирс хьалбеча дакъа лоацача мехкий правительствай Уполномоченней координационни совещанешка. Цига тIаиййора балхий график бокъонца кхоачашъелга Iалашдеш хинна решенеш.

ГАЗОПРОВОД ЮЛЛАРИЙ 1977 ШЕРАРА ПЛАНАШ МИШТАЙ?

— Iоаяь опыт, шеко йоацаш, боккхача лоархIаме хургъя 1977 шерара декхараш толаме кхоачашдаргахь. ХIаьта уж декхараш чIоагIа беткхоакха мен чоалханеи да. Цудухьа цхьа бахьан доацаш а дац, комиссе заседане керттера уйла укх шера газопровод йиллара планаш кхоачашъелга Iалашдеш йола хьадда мероприятеш ювцара тIаяхийта хилар. Карпата районерча цхьайолча участкашкара дIайикkхача ерригa газопровод йилла яккха торо я. 2400 километр турбаш Iочуяхка яргъя е шу чакхдоалаш. Дика перспективаш я уж. Укх гаргaрча беттaшка компрессорни станцешка шерра дIадоладергда балхаш — компрессораш хьааха йолалургъя.

Советски наха къаьстта шу да 1977 шу. Юбилейни да из. 60 шу доал Сийлахь-боккхача Октябрь котбаьнна. Цу дезача денна кердача къахьегама ко-талонаша накъдаха кийчуш ба шай мехка коллективаш.

Газопровод юлларашa а доккхагIа дола социалистически декхараш тIайийцад.

(АПН).

ДАИМ ЯХАРГЪЯ МЕХКДАЬТТАХОЙ СИЙЛЕ

«Грознефть» объединене гаьи мехкдаьттеи доахача къаьнагIйолча предприятеех цаI я «Малгобекнефть» НГДУ.

Ше болх бе йолаеннача укх 40 шу совгIча хана, 1933 шера денз 750 миллион тонн совгIа мехкдаьтта даьккхад цо.

Цу юкъа мехкдаьтта кIезигдуш а алсамдувлаш а моттиташ хиннай НГДУ. ТIом хьале хьалхагIа Малгобек-Вознесенски дукъагIа мехкдаьтта доаллa моттигаш дуккха хьаеллароа болх бе йолаялийтароа йиш хилийтар 1941 шера дерригa доаккхаш дола мехкдаьтта 1.325 эзар тоннага дIакхоачаде.

Мела тIерчеи кIалхарчеи тIоанашка мезозойски тIоанаш хьаделларо 1967 шерагара 1970 шерага хIара шера 6500 эзар тонн совгIа мехкдаьтта даьхад.

1971 шера денз тIа-тIа кIезигдала доладеннад хьалдоаха мехкдаьтта, 1975 шера 560 эзар тоннал кIеззига совгIа даьккхад из. Малгобек-Вознесенски Охловои яхача мехкдаьтта доаллача керттерча моттигашка хий тIадувла скважинаш дуккхагIа а мехкдаьтта телараш кIезигагIа а хулаш, лакъа йолаяларца дувзаденна да из. Цу хана нийсденнача бахьанегIа мехкдаьтта кIезиг ца далийта йиш йолаш хиннадац гIулакх.

Керда тIоанаш хьаделлилгеи болх бе доладолийтилгеи тIехьадувлар, МагIалбика къилбаседехьарча оагIорахьа 1974 шера мара хьаелланзар мехкдаьтта доалла керда моттиг. Укхаза яьккхача № 926 йолча скважино хий ца увча мехкдаьтта кIеж техар мела тIерча тIоанашкара.

Тахан 35 тIоана чура мехкдаьтта доах мехкдаьтта газови управлене, хIаьта царех 30 карачакеи чокракеи тIоанашца дIалаьрхIа да, цаI — мела кIалхарчарца (аптски), кхоъ — мела тIерчарца, цаI — форамиперояи тIоанашца.

Валажински яруса тIоанашка бурув теха яьхача цхьайолча скважинаша мехкдаьтта-газови конденсата кIеж техар, цхьабакъда сереи серо-водороди сов дукха увш хиларах ханна дIакъайлар уж.

Карачакереи чокракереи мехкдаьтта тIоанаш лекъад. Глубинно - насосни способагIа эксплуатаци ю скважинашта. Цхьан скважино деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхIача луш дола мехкдаьтта 0,1—2 тонн хул. Ерригаш а лаьрхIача насосни скважинаш 500 я. Цу скважинашкара деннеи бийсаннеи доаккха мехкдаьтта НГДУ доаккхача дерригача мехкдаьттах 30 процент хул.

Малгобек-Вознесенскии Охловои яхача моттигашкарча мела тIерчеи кIалхарчеи тIоанашкара мехкдаьтта лакъаш латт. ТIоанашка 85—98 процент хий эттад. 80 процентагара 95 процентага кхаччалца хий чудолаш болх бу скважинаша. Цу тIоанашкара доаккха мехкдаьтта ерригача НГДУ доаккхачох 50 процент хул. Мела тIерча Къилбаседа -Малгобекски тIоана чура хIанз а тIехьа мехкдаьтта доахар цхьа скважина я — 926.

Цу лоацца баьча хоамах бIаргаго йиш я, НГДУ хIанзара хьал 1977 шера мехкдаьтта боарамагIеи алсамагIеи дахара аьттув боацаш хилар.

Цхьабакъда оттаяь планаши тIанийца социалистически декхараши кхоачаши тIехкхоачаши дара низи хьинари тоъаш я орден лелаю тха мехкдаьттахой сийлахьа коллектив. Из цкъа санна дукккхаза а дIахьекхад дIанхача шерашка а Х пятилетка хьалхарча шера а.

1975 шера халача хьалашка 562,8 эзар тонн мехкдаьтта даьккхар НГДУ коллективо. Ший социалистически декхарех дика лоархIайир, яха йоагIача тайпара накъаяхар КПСС XXV съезда, планал совгIа 12,8 эзар тонн мехкдаьтта а даьккха.

Съездо белгалбаь экономически никъ раьза хинна хьаллаьцар тха хьалхалаттараша. НГДУ ерригача производственни подразделеней девиз а хинна дIаэттар эффективности дикали, 1976 шера 438,3 эзар тонн мехкдаьтта даьккхар. ТIехкхоачашдир шера тIанйца хинна социалистически декхараш. Планал совгIа даьккхар 15,5 эзар тонн мехкдаьтта.

Шера планагIа лаьрхIа хиннача 165 геолого-технически мероприятена меттел цу юкъа чакхъяьккхар 232. Алхха скважинай къаьнарча фонде чакхъяьха геолого-технически мероприятеш бахьан долаш 15 эзар тонн эффект хилар. Эггара пайданегIа хилар капитальни ремонтера скважинаш болх бе йолаялийтар (5,5 эзар тонн совгIа), алюмине порошок а увш мехкдаьтта ларда тIа цементаж яр (1000 тонн гаргга), кIоарга-насосни скважинай балха режимаш хувцар (1,5 эзар тонн совгIа), мехкдаьтта кислотни эмульсеща скважина забойна гонахьарча моттига обработка яра чакхъяьха а кхыйола а мероприятеш. НГДУ мехкдаьттахоша ерригa я чакхъяьккхар бе-бе 18 мероприяти яр.

Тха коллектива къахьегама чIоагIа мах бир мехкдаьтта промышленноста предприятеша Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш еча хана. Соахка хьалхарчеи шоллагIчеи кварталашка 1-гIа моттиг а хьожаяь, мехкдаьттаи газови промышленноста болхлой профсоюза ЦК карара кара тела ЦIе байракх елар тха коллективана.

МалагIаш я мехкдаьтта кIезиг ца далийтаран дукхагIа дахаран дIахо чакхъяха еза мероприятеш а хIанзарча тIоанашкара мехкдаьтта цIендаь хьалдаккхара гIо дергдола дикагIйола перспективни мероприятеш а.

Мехкдаьтта кIезиг ца далийтаран дукхагIа дахаран эггара хьалхарча аргIанна керда объекташ болх бе йолаялийта гIерт тхо.

МагIалбика къилбаседехьарча даькъа тIа мела тIерен кIалхарен тIоанаш лахара балхаш сихдаро гIо дергда ерригача НГДУ мехкдаьтта дукхагIа даккхара. Укхаза хоадамболлаш дола дакъалаца дезараш бурувдеттараш ба.

Малгобек-Вознесенски даькъа тIара дIакъайла скважинаш болх бе йолаялийтаро, хIанз хьагучадаьннарашка хьежача, деннеи бийсаннеи 300 тонн мехкдаьтта газови конденсат яха йиш хулийтаргья. Цу скважинашка мишта хул хьажа болх байтаро йиш хулийтаргья геолого-промыслови материал хувца а цу тIоанашка дIахо скважинаш яхара дош къоастаде а.

Малгобек-Вознесенски даькъа тIа мишта хул хьажа бурув тохаш латт № 861 йола скважина. Цу скважина чура гучадаьннарo къоастадергда кхы а 3—5 эксплуатационни скважина яккхарах дола дош. Цудухьа из сихагIа иккхара балхаш сихданза дарган Малгобекски бурув тохара балхий управлене.

Эксплуатаце йолча скважинай фонде хаддаза тIатеIIа болх бар НГДУ мехкдаьттахой гIулакхех керттердар да. Алхха кIоарганасосни скважинаш сецаш йоаха ханаш лоацъяро йиш хулийтаргья тешшаме 40 — 60 тонн дукхагIа мехкдаьтта даха.

1975 шера денз лаьрххIа оттадаьд караганo-чокракски тIоанаша тела мехкдаьтта алсамдаккхарах дола дош. Цу тIоанашкара мехкдаьтта кIезигдалар — из лакъаш доагIа яхилга дац. Цига хIанз а 50—80 процент мехкдаьтта даллийтад. ТIоанашта воздействи яра керден кердагIеи йола методаш юкъеяхьар укх пятилетке а кхыметтел укх 1977 шера а экономически къоастадаь даккха деза промышленни масштабе уж дIайоаржаяра.

Цу гIулакха Къулбехьен-Вознесенски структуреpча XII—XIII тIоанашка Iы чуяхийтара еш кийчо я. Мишта хул хьажа бурув теха ши скважина яккхара бурув тохаш я. Iанарца низ тIалоатта бу скважинашта. Цу тайпара 3 скважина яккха езаш да тхо укх шера. Iанара низ тIалоаттабу установкаш кхача езаш я укх шера апрель бетта. Уж III квартале вIашагIъехка яла езаш а Iанара низ чуболабе безаш а я.

Мехкдаьтта дукхагIа дахара перспективаш, вай белгалъяьхарашца цхьана, кIоаргга мела кIал доахкеи юраи керда тIоанаш хьаделларца ювзаш я.

Укх 1977 шера Малгобек-Вознесенски даькъа тIа мела кIалхара юра тIоанаш хьаделлара № 918 йола скважина яккха бурув тоха доладергдолаш да. Цу тIоанашца юв 1980 шерал тIехьагIа Нохч-ГIалгIай АССР промышленность детIайоалаяра керттера перспективаш.

Города мехкдаьттахошта кхы а низкъалагIа хургда 1977 шу. 451 эзар тонн «Iаьржа дошув» даккха дезаш да тхо, вешта аьлча 1976 шерaца нийсдича 13 эзар тонн дукхагIа мехкдаьтта даккха, лерхIаш йола эффект 11200 тонн а йолаш 107 мероприяти чакхъяккха лерхI оаха. «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа шерра социалистически яхь а йоаржаяь, МагIалбика мехкдаьттахоша кердача хьинарца къахьег хIанз иттлагIча пятилетка шоллагIча шера заданеш толаме кхоачашъяри Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха мабоаттIара накъабахари духьа.

П. ПЧЕЛИНЦЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ
керттера геолог.

Укх деношка КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежар 1977 шера 1 январе денз 1 мартага кхаччалца хьайбай продукташ дукхагIа яхараи кийчъяраи лелаьча социалистически яхьа итогашка.

Социалистически яхье котбаьннараш а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен доска тIа дIаязбаьраштa юкъе я Шалински района «Шалинский» совхоза бежа Iу Абухусейнова Захра. План 500 грамми социалистически декхар 560 грамми йолаш, ше гIулакх деча доахах хIара бежана деннеи бийсанеи 600—700 грамм дозал IотIакхетийт цо.

Соахка Ерригсоюзни социалистически яхье доккха толамаш дахарах «За трудовое отличие» яха медаль еннай Абухусейнова Захрана. Цу совгIатах йоккхий еча бежа Iус дош деннад кхы а дикагIа къахьегаш Октябра юбилейни шу чакхдаккха, аьнна.

И. ПЛИЕВА сурт.

Сихеи тешамеи

ИттлагIча пятилетка укх шоллагIча шера чуэцаргбола хьувкъам ма-могга дукхагIа хилийтар духьа тIатеIIа лард йоллаш ба хIанз Гудермесски района «Дружба» совхоза кхаш леладераш.

Иштта, соахка гурахьа ялатаи доакъараи лаьрхIа 1832 гектара тIа тайп-тайпара культураш дIайнйра цу боахаме. Белгалдаккха доагIа, уж балхаш шйй ханнахьеи тешамеи чакхдахар бахьан долаш цхьатарра дикеи низ болаши тIаьнна Iанга яьхар гурахьа йийна культураш. Ела лард кхы а чIоагIъе гIерташ балхаш чакхдоах совхоза механизатораша укх шера а. ХIара гектара тIа 2,4 центнер кхоачийташ Iай аммиачни селитраца подкормка а яь, хIанз ялата зене йолча хIамашта духьала дохьаж тохаш ба механизатораш. Из болх 300 гектар совгIа долча кхай тIа баьб. Дохьаж тохаш боаххача механизаторашта юкъе къаьстта дика къахьег Костенко Алексея, Ганукаев Бухаре, кхычар. Балха норма 180—200 процент кхоачашъю царех хIаране дийнахьа.

ТIатеIIа кийчо еш ба кхаш леладераш бIаьсти юв культураш дIаера а.

Комсаш лелаю совхоз хилара тарра из культура кхеяра къаьстта теркам тIабохийт укхаза. Соахка эггара хьалха 270 гектара тIа комсаш дIайийра цу боахаме, хIаьта укх шера кхы а 350 гектара тIа дIае а лерхI. Из болх тешамеи шйй ханнахьеи чакхбаккхара йоагIа йоакхо ю. 60 сантиметр кIоарга оахаш хIанзле аьха даьккхад 200 гектар лаьтта. Из болх беш ва механизатор Ризванов Виктор. Комсаш дIаера соахкеи укх шераи цо ше цхьанне аьхад 420 гектар лаьтта. ХIаьта балха нормаш дикка тIехкхоачашъяр бахьан долаш хIара бетта 160—180 процент алапи лу цунна.

Хьувкъам алсамбаккхара лоархIаме да комсаш дIаювча лаьтта цу культура эшаш йола пайдане хIамаш Iояр. Из кхета а деш органически, минеральни удобренеща хьаьдеш да комсаш дIаювргйола лаьтта. Органически — 30 тонни минеральни — 15 центнери кхоачийт хIара гектара тIа.

ДIадоладаьд укх боахаме кхашка, сомий бешамашка бIаьстан юххье ду цхьаццa балхаш а. Иштта, макха боакхаш хIанзле дIакъайлай лаьтта Iайна 600 гектара тIа тIунал, дIайийнай доакъара лаьрхIа дукха хIама ца эшаш 80 гектар кенаца цхьана горох. Уж культураш дIаеоа балхаш дIахо дIахьош да. Кенаца горох дIаювргья 185 гектара тIа, хIаьта духхьала кен — 70 гектара тIа.

Уж балхаш деш ба совхоза дикагIбола механизатораш Дудуркаев Хьамид, Умхаев Мовла, Сайханов Сайдамин, Заурбаев Рахьман, кхыбараш. Дийнахьара балха норма юкъера лаьрхIача 120—130 процент кхоачашъю царех хIаране.

— Механизаторий балха овсарле кхы а лакхагIа хургьяр лаьтта тIаьла деццаре. Чархаш тIа лаьтта леташ сиха дIаяхийта йиш хилац трактор, — йоах совхоза керттерча агронома Чергизов Султана.

Шерра даьржад бIаьстан балхаш сомий бешамашка а. Уж 175 гектара тIа я боахаме. МугIараштa юкъера лаьтта оахаш, гаьнаш йоIаш боахк хIанз сомий бешамаш лелаеча бригадера нах. Уж балхаш даь доалладе а зене йолча са доаллача хIамашта духьала дохьаж тохаргда.

Наха хьехамаш телаш, эшача хана гIулакхаца новкъостал деш хадданза хул укх деношка бешамашка бригадир Иванов Ивани агроном Ковтаров Мохьмади.

— МугIарера болхлой санна кIодарч бе а дехке гаьнаш йоIаш хул уж шоай мукъа йолча хана, — йоах царех совхоза партийни организаце секретара Г. Гандаева. — ХIаьта нахаца дег тIареи моллагIча хана новкъостал де кийчеи хилар бахьан долаш сий ду цар болхлоша, цар аьниар ду. Цудухьа лакха я бригада къахьегама овсарле а. Масала, гаьнаш яIара балхаш лаьрхIа хинначул кIира хьалха цар даь доахаргхиларах шеко яц.

Техникеи тIехьатосса инвентари 21 февраль тIакхоачаш тоаяь яьккхар совхоза механически мастерске къахьегамхоша. ХIаьта цар баьча балха геттара раьза ба механизатораш а совхоза кулгалхой а. Тешаме тоаяьй техника.

— ХIанзалца цхьаь цаI трактор сxаяц мастерскера араьяннарех. ХIаьта кхашка органически удобренеш дIакхухьаш, макха боаккхаш, тайп-тайпара культураш дIаювш, кхыдар деш цар тIа болх бу бутт совгIа ха яьннай, — йоах совхоза керттерча инженера Байбатыров Шамхана.

Укх сахьате комбайнаш тоаеш ба мехмастерске болхлой. Из техника ханал хьалха, май бутт тIакхачалехьа, тоае социалистически декхар тIанйца къахьегаш ба уж хIанз.

Иштта, дика хьувкъам кхебар духьа шоаш хьадер сихеи тешамеи кхоачашдеш хьабоагIа цу совхоза кхаш леладераш.

М. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

Ангола кхалнах — маIача наха цийсса къонача республике керда вахар хьаллеш ба.

Колонизатораштa духьал тIом лоаттабеча шерашка шоай мохк мукъабоаккхача доккха дакъа лаьцад кхалнаха. ХIанз хьинаре дакъа лоац цар мехка политически, экономически, культурни вахаре.

СУРТА ТIА: мехкарий-дотташIий

Н. СЕМЕНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ИЗРАИЛИ САГА БОКЪОНАШИ

Цун цIи — Джамиль Абу Шария. 22 шу да цун. Палестинец. Малхбоалехьарча Иерусалиме болх беш ва. Антиизраильски демонстрацешка дакъа лоацаш хиннав аьнна «пегабуам баь» лаьцав из израильски полице. Участке сахиллалца полицейскеша гIажамаш йийттай цунна. «Юххьанца кертах бийцаши гIажамаши йийттар сона, — яхаш дувц кIалвисачо.—Цхьа гIадж кхыметтел каг а йир са кертах йийтта. Цул тIехьагIа тIера хIамаш Iояхийтар сога, шийла хий тIамохкадир, араюккъе догIала уллавир. Лохе гIолла китах гIажамаш йийттар сона...»

«Бехке ве хIама ца корадарах» кIира даьннача гIолла хьахийцав Джамиль. Шоашта низаш тIалоаттадар кхераш. Иерусалимерча пхе лоро-Iарбечо алхха цун бIаргашкара хьал (еттара белгало а йолаш чухьа цIий доссари кIай бIарг толхабари) яздеш дола медицински тешал дала тигадац цунна. Юххера а, вIаштIехьдаьннад цун «човхабарах хинна хила а мегаш» бIарг эйп баккхар дувцаш дола тешал даккха.

Израильски оккупационни Iаьдалаша бокъо йоаца низаш даьраш Дж. Абу Шария воацаш а геттара дукха ба. Царна юкъе башхало яц, из тоъал атта кIалхара валар мара...

Мухаммед Абу Гарбия. 30 шу. Малхбоалехьарча Иерусалимера болхлои профсоюзни активисти. Цхьаккха бехк тIа ца хьош 1974 шера 30 апреле лаьца чу а велла, суд йоацаш 1976 шера 5 январе кхаччалца набахта ваьллав. Цо журналисташта дийцад, кхаь бетта хадданза Iазап тIалоаттадаьд шийна яхаш. Мухаммеда адвоката, Израила Коммунистически парте члена Фелиция Лангера (дукха ха йоацаш Iаьдалаша адвоката бокъонах яьккхай из лийца , боаххача Iарбий цо ше аьнна чутIара ца йоалаш гадахарах) кхы хIама хиннадац из лацара бокъонца дола бахьанаш тахка гIортарах.

Бахьан доацаш лаьцачеи суд йоацаш Iовахьийтачеи кхы цхьаькха цхьан Iарбечун — Хасан Харба сесаго дувц. Полице лаьцачул тIехьагIа ши ди доаллашехьа а, набахта мара тIаяха хиннай из. «Цу хана ше хьалхагIа хиннача тайпара саг вацар из — йоах кхалсаго. — Воккха саг санна лелар из. Ка эгар, хIаьта бIаргаш — Iаьржа ши кIоаг моргаш. Кертах гали а делла йийттай цунна, хIаьта набахтарча лоро моттийта да цо леладер аьннад».

Уж да тIема инзаца шоай даьхс дIалаьцача Израила сий доацача режима духьала цар протест яр мара кхы бехк боацача бIаьш палестински патриоташкара бала хьахьоккхаш дола алхха кхо масал. Уж — эфира ерригача талгIешка — социалистически мехкашка сага бокъонаш телхаю яхаш доацар дувцаш лерга нIана боаттIабе сана Iехаши цу цхьан ханна кхыметтел кхенза дола бераш а тIехьа оккупацена духьала сча протеста демонстрацешка цар дакъа лацарах набахта бехкаши бола нах. Хоаш да, израильски военни судашта кхенза долча а кхыметтел кагийча а бераштa судамаш е бокъонаш еннилга. Лийцараш хьада ха а йоацаш, тIахьош цхьаккха тайпа бехк а боацаш набахта боахкабу, етт царна. Дуккхача Iарбашта лувцача минуте шоай цIагIа чу исташтеи бераштеи хьалххашка доастамбоахаш къиза таIазараш ду.

Тель-Авиво Iарбашца моастагIал долаш лелаю политика кIоарга овлаш долаши «алхха жугаташта» йола расистски паччахьалкхе хиларах тарра Израила империалистически уйлаш ларде ядача сионистски догмаех кoг гIортолга еши я. «ШоллагIча сортах болча наьха» хьал тIа кхоачабеш Iотоiабаьб цу мехкара Iарбашха бола кIезигагIа бараш, цар лаьтташ низагIа дIадоах, хIаьта уж шоаш гуччахьа бокъонех боах. Расови дискриминаце сионистски аппарато кхы а къизагIча дискриминаце формаш лелаю законн сага бокъонаши чакхйоахилга вIалла эшаш а доаца», гIулакх санна лоархIача, дIалийцача Iарбий лаьтташка.

Оккупационни территореш тIа бахача нахацарча гIулакхашка диллача цига лелаю палестински духьалеи боламца оагIув ба яхаш пегабуам беча наьха цIеноши дохадар, гражданаши аьннар де ца тугача кампане доакъашхойн дIалийнача территореш тIара лелхабари цар доалахьара хIамаш дIаяхари санна йола методаш. Сага бокъонаш вIалла ла йиш а йоацаш телхаелга да дIалийцача районашка бахача Iарбий лаьтташ «тIема гIулакха» е израилерча колонистий военизированни поселенеш хьалъяра дIадахар. Синайски ахгIайреи тIара (египетски территори) бедуинаш итташ эзараш гектараш йолча шоай даьгIенех баьнинаб, Газа секторерча Рафаха районе баха нах — шоай комсий бешамех, хIаьта хIанз цига хьалъеш латт инарала Даяна тIехьале — город Ямит. Массе метте бусалба наьха кашамаши. Иордана атагIара бусалба наха еза йола моттигаши нйрчайоахаш латт, хIаьта цу гIулакхаша палестиниций ды сий доацача боакхх.

ООН Генеральни Ассамблея, сионизм антигумании идеологи санна а лаьрхIа, расизмаца дIанийсъяьй из.

Феврале Женеве ший болх чакхбаьккхар дIалийцача территореш тIа Израила сага бокъонаш телхаярах дела дош дувцаш хиннача сага бокъонашта йолча ООН Комиссе 33 сессе. ДIалийцача Iарбий территорешкара Израила сий доаца практика ший дерригача хьисапаща цIаькха а бехке йир сессе. Дискусси йолча хана Кипра викало хьа ма кхайкадарра, «эггара доккхагIа долча зуламий хьисапе я» из практика. Цу дешашта раьза ца хила хала да. Эхь доаца агресси, малхбузехьарча державаша хьаллоацаш кхы кIезигагIа эхь доаца оккупаци хинна дIа а этта, ишта а вешта а шинна оагIорахьара зуламегIча тайпара сага бокъонаш телхаеш я.

Ю. ТЫССОВСКИЙ.
(ТАСС).

Калейдоскоп

КУБИНСКИ РОБИНЗОН КРУЗО

Гильермо Сангиле цIи Кубе массанена а йовзаш я. Укх тайпара я Сангиле биографи. 1846 шера ваьв из. США форда гIулакх Iомадеш хиннав. Ший кема хьа а даь Австрале бердашкахьа вахав из. Аьттув баьннабац Сангиле. Кема форда чу ягIача чхара тIа а кхийтта, ерригa команда еннай. Адам ца дахача гIайреи тIа цхьаь висав морях. Кемах хьайийннача гаргех цIа даьд цо шийна, цIи а лехай, хьанийсъеннар юаш хиннай. Цхьаь вахаш ше масса шу даьккхад Сангилена хац. Австралийски чкъаьрий доахараша коравaь хьавоалаваьв из. ТIадувха барзкъаш а денна, Сиднее Iоваьккхав цар из. Долла хIама юххьанца денз юха дIадоладе дезаш дар. Цхьабакъда Сангили шекваьннавац — кхы тIа а боарам боацаш чIоагIа бIубеннен хьинар айленнеи хиннав. Массехк шу даьннача гIолла Сиднея мэр хиннав цунах.

ТIАЬШ ЧУЛЕГАЧА ХАНА

Дунай тIа гIолла техкача тIаьшта аьттув балац Вена. ДIадаха шу чакхдоалаш чукхийттад «Райхсбрюке», транспорт лела йиш йоацаш дIакъайлад «Флоридсдорфербрюке». ХIаьта дукха ха йоацаш Iаьдалаша хоам баьб, Штаблау районера тIий «технически бахьанегIа» ахаш мара машинаш леларгйоацаш дIакъовларгдолаш хиларах. «Цхьа тамашийна башхало йолаш да е вай тIаьш, — яхаш бегаш бу Вене бахача наха. — Хин бердаш вIашагIа дувза ца а гIерташ, вIашагIа къоастаде гIерташ да ераш».

КХАЛНАЬХА КЪАЙЛЕНИЙ ЭНЦИКЛОПЕДИ

Дукха ха йоацаш книжкай аукцион хиннай Сан-Франциске. Нагахьа мара доаца къаьнара книжкаш 1300 дехкад цига. Массане а эггара дикагIа могадаьд «Маьре баха ха кхаьчача мехкараштa шоаштта бола бIаь хьехам» яхаш цIи йола сома книжка. Из кийцад саг йоалаянза волча ший цIи яккха ца тигача 35 шу даьннача саго. «Сайна балийна цаьнна гIалат айса даь хилар кхетадаьд аз, — аьннад цо массехк ди даьннача гIолла «Интернэшнл геральд трибюн» яхача газета корреспондентага. Из книжка Iодийшачо цул тIехьагIа цIаккха а саг йоалаергьяц. Кхалнаьха къайлений бокъонца дола энциклопеди да из. Цхьанна а маIача сага вIалла дага а дохаргдац уж вайх хьа мишта хьерч».

МИЧА ХЬОРГЬЯ МИЛЛИОН

Бирмингема юххерча йоккха йоацача английски города моттигерча газето ше дешарашка хаттар даьд: фу дергдар оаш, нагахьа санна миллион стерлингий фунт шоашка нийсъелча? Жопаш, массаза а яхар мо, тоъал цхьан тайпара дар. Газет дешарех дукхагIа бараша дика цIеноши эцаргдар, цар чу еза мебель чуоттаергьяр аьннад. Цхьабараша — дерригача дунена гобаккха гIоргбар, бIарччача ткъаь шера шоашта эшаш цхьаккха хIама ца а дуташ. Цхьабакъда эггара «белгалагIа» дола жоп лаьрхIар газет дешача Уильям Уильямса деннар: «Аз городе баха нах автомобиланца вIалла лелийтарг а бацар, — аьлар цо. — Садаккха йиш йоацача ваьннав укхаза городе, хIара шера дукхагIа хул хатараш. Уж хIамаш юкъера дIадахар духьа безам мел болчоа мах боацаш шиша говр е кхыметтел пиллаш дIадекъаргдар аз».

(АПН).

ЯЬССА ХЕХКАШ...

Колхозашка—отчетно-хоржама собранеш

Къахьегама дисциплина дика хилар — моллагIча предприяте болх толаме леларгхилара белгало. Из бакъдаь дIахьоккхара дуккха масалаш доаладе йиш я. Хьаэцаргья вай, масала, «Победа» яха колхоз. ХьалхагIа экономически чIоагIа хинна, шера цхьа миллион сомага кхаччалца доход луш хинна из боахам тIатIа лаьгIбала болабеннаб. Цхьабакъда колхоза председатела Р. Г. Лихолитовна — гIулакхаш дика довзаш, опыт йолаш волча специалиста а мегадац лаьрхIараш кхоачашдара лерттIа тIахьожам оттабелга вIаштIехьдаккха, къахьегама дисциплина телхаерашца дукха дов доацаш хиннав из, цудухьа, кулгалхоша а тIехьа, цхьаболча колхозхоша ший тайпара кхетадаьд из гIулакх. Кердача председателаца фунагIа а леладе мегаргда аьнна хийттад царна.

Дукха ха йоацаш хиннача отчетно-хоржамий собране колхозхоша кIезига масалаш кхувланзар зоотехне, агротехника правилаш телхаяр, машинашта эксплуатаци во еш хилар дувцаш. ХIаьта из дерригa а къахьегама дисциплина во хиларах, колхоза правлене специалисташкара, юкъерча звеной кулгалхошкара доагIар дизза хьа ца дехарах хинна да. ЛадувгIаргда-кх оаш гIулакх мича кхаьчал — кхыметтел керттерча специалисташа енна нарядаш а колхоза правлене яь решенеш а кхоачашъяц бригадираша.

Собране кхийлача масалех цаI ер да. Баьцадaараш леладеча бригадашка, ховш мадарра, кулг-кара деш дола балхаш хIанз а дукха да. ХIаьта шерагара шерага йах кIезиглу. Цудухьа, тамаш а яц, дIайиннача хIамашта Iунал де деза, уж чуэца еза ха хьатIаэттача, баьцадаараш леладерашта халонаш дукхагIа нийслуш хилар. Цудухьа колхозерча, балхаш кIезигагIа долча кхыча доакъошкара колхозхой балхаш дукхагIа долча моттигашка ахийтанза баргбац. Иштта из деш дар «Победа» яхача колхозе меттел кхыча доакъошка а. Масала, соахка саггота новкъостал ийшар баьцадaараш леладераштa, тIаккха кхаш леладерашка кхайкар правлени, хIаьта вокхар вIалла ладувгIа а тиганзар: гIоргда шоаш, аьлар цар, нагахьа санна тха массазарча балха тIара юкъера алапи а оаш тхона дуте, баьцадaарий кхашка оахв баьча балхах мах а лой. ХIаьта царна из иштта тела а тийннаб. Хозахета а дагадохаргдоацаш хIама ма дий из-м. Со-м эггара хьалха айса блокнота тIа дIаяздаьчох а ца тешача ваьннавар: харцахьа кхетадаьд-хьогI аз из аьнна хийтар. Перерыв ма хиллинге а аз хьаттача, долла хIама ше долчча тайпара хинна хиннадар.

Стогометателаш кIезига я колхозе, цудухьа шерра-шера хьелу чах аргIаш де, ча геттара воча даьннад. ДукхагIа дар кхыметтел кIалхьарцар де а мегаргдолаш дац из, яхаш чIоагIа цун гIайгIа йолаш ва хьакхий-товарни ферма заведующи Л. М. Саухин. Хьагул ца деш дукха илла дохкаденпад.

Керда стогометатель кхьачар колхозе. Из малагIча бригадана лургья ца ховш саггота хьийза хургболаш ба правленера бараш. Массанена а саггота эшаш ма йий из-м! Из вIалла аьттехьа а иштта, хийттадац вокхарна. Сонеи сонеи эшац яьхад цар. ХIана? СовнагIа качбоагIа бала мара кхы хIама дац из, яхаш дIаэца тигадац цхьанне а. ХIаьта тулаш латта аргIаш де деза хан талхаш латта чан сага бала болаш хиннадац.

628 эзар сом цIена доход яккха лаьрхIа хиннача метте, яьккхар 4-зза кIезигагIа я. Хьувкъама план баьцадaарашкара дIанйккхача, цхьанна а культурана кхоачашъяьяц, массе метте телхаеш я агротехника, кхаш оасаро хьалдикъад. Ца оахаш 50 гектар хиллал юкъ-юкъе чIегилгаш а юташ, дIадийнад гурахьа дув кIа. Люцерна дIайийнача кхашкара цхьа хьувкъам мара баькхабац. Силоса лаьрхIа дIайийча хинна хьажкIаш ураягIаше а йокъаеннай шоай хаьнахьа ца хьакхар бахьан долаш, цудухьа гектара тIара ерригa яьккхар 60 центнер силос мара яц.

Цу тайпара масалаш дуккха а доаладе йиш йолаш да, цар хьахьокх, боахама гIулакхаш сихха тIехьашка доалаш латтилга, юкъарча боахамцара наьха уйлаш хувцаеннилга. ХIанз дукхагIа хиннаб боахама дIалур кIезигагIеи шоашта чухьор дукхагIеи хилча гIойленагIа хетараш.

Собране гIоттадир дош: механизированни отрядаш чакх хIана яьннац колхозе? Уж-м кхы дIахо яха йиш йолаш а яцар, хIана аьлча цу гIулакха кийбаь нах бац, къахьегамах бухсоццаш хьахулачун бала болаш бац цхьабола колхозхой, хIанзарчоа шоашта доагIар шоашка дIакхаьчачахь. ХIаьта иштта хеташ хилча механизированни отряде болх дIагIоргбац.

Р. Г. Лихолитовна шийна а дика бIаргагора колхоза правлене балха тIара кхоачамбоацараш, цудухьа колхозхой юкъарча собранегара дийхар цо балхах ше мукъавалийтар. Колхозхоша кхоачашдир цун лехар, кхыметтел правлене кердача состава юкъе а ца вохийташ мукъавалийтар из.

Колхоза председателалла хержар Чеботарев Иван Тимофеевич.

А. ЗИМАРИН.

ФРАНСИСКО ДЕ ОРЕЛЬЯНЕ НАЬКЪАГIА

Испански конкистадора Франциско де Орельянас, 1541 шера эквадорски городера Гуаякилера араваьнначул тIехьагIа, Анде гIолла чакх а ваьнна, Къулбехьен Америке эггара доккхагIа дола хий лехад — Амазонка. Цул тIехьагIа, кемашца Атлантически океанах сехьа а ваьнна, Испане юхавенав из. Тахан, цул тIехьагIа 435 шу даьлча, Орельяне никъ юха керда баккха лаьрхIад цIи хезача испански наькъахочо Виталь Альсара. XVI бIаьшерене хиннараш моргаш йолча дIа-юха вугача средствaех пайда а эцаш, гIаш, вир-бIарзашца, хи тIа гIолла 18 эзар километр гаргга никъ бергба экспедице доакъашхоша, цу гIулакха 6—7 бутт а боабаь.

ХIанз Гуаякилера ялх плотаца Бабаойо кхаччалца наькъа яха араьннай экспедици. Укхазара гIаш а вир-бIарзашца а форда тIехен тIара хьалйистача 2800 метр лакхача уллача Эквадора столице — Кито гIоргья из. Цул тIехьагIа экспедице доакъашхой джунглешка IокIалбаргба, Кока яхача хи тIа кхоачаргба, тIаккха кхаь галэона тIа ховшаргба (бокъонца къаьнара парусникаш моргаш дола кемаш). Цар тIа а хайна Напо Амазонке яхача хинех дехьа яргья экспедици, цул тIехьагIа Манаха яхача бразильски портера Атлантически океана тIа баргба уж. Эггара тIехьагIа экспедици чуоттаргйола пункт — Сантандер яха испански порт.

Гуакилера аравалале хьалхагIа Виталь Альсара журналисташка хьакхайкадаьд, экспедице доакъашхоша лерхIар Iилман тохкамаш делга да аьнна. Экспедице йоаккхача хана гонахьарча Iалама тохкамаш дергда.

С. КУДРЯВСКИЙ,
ТАСС корреспондент.

МОСКВА. Вай мехкарча дукхача заводашкеи фабрикашкеи дукхагIа арахеца доладаьд дуккхача наха эшаш дола товараш.

СССР яйгачен кхачани промышленноста машинаши бытовой приборашн яра Министерства ассортиментни лабораторе кийчъяьй 1977 шера Советски Союза предприятеша арахецаш хургйолча, наха чIоагIа эшаш йолча кердача изделей дикагIйола образецаш.

СУРТА ТIА: ассортиментни лабораторе.

В. СОБОЛЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

КОНСТРУКЦИ БЕРАША УВТТАЮ

Курске баха нах шоай сахьаташ хIанз пионерскичунца нийсде Iемаб. Из да городе эггара нийсагIа дола, къонача конструктораша хьадаь электронни кварцеви сахьат. Пионерий Двореце дIачуводдача хьалъэлла улл из. Сахьат эггара дикагIа лаьрхIад Москверча халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке, эггара дикагIа йолча экспонатех цаI хиларах тарра цига дитад из. ТIаккха къонача техникаша кхы а кхо сахьат хьадаьд. хIанз уж пионерий Дворецеи города кхыча учреждениешкеи хьалдада.

Курскерча къонача конструкторий цхьадолча балхашта теркам тIабахийтаб Iилмахоша. Дукха ха йоацаш укх тайпара письмо денад Дворецa директорага Немежанский Михаилага: «Ерригсоюзни рельсаш доацача электрифицированни транспорта Iилма-тохкама конструкторски технологически институто дех къонача техникий кружока членаша дагалаьцачеи хьаьячеи электромобила конструкце башхалоний хьакъехьа ма-дарра дувцар...»

Цу тайпара дехар кхаьчад цхьан подмосковни механически заводера а. Предприяте конструкторaша хеттар цу электромобила ларда тIа моллагIа аттракцион е ловзорг хьаюлургъяцар-хьогI яхаш.

Мичара дIайолалу къонача конструкторий творчество? Болх мишта бу цар?

Укх тайпара дийцар пионерий Двореце Iилмаи техникаи отдела заведующе Ачибалов Виктора:

— Тхо дIадолалуча хана дукха къовсамаш дар тха: чоалхане конструкцеш хьае низ кхоачаргбий-хьогI кружковций? Чоалханеча устройствашта тIаднйрзача дикагIа хургдацар-теш? Чоалханеча машинаштеи приборaштеи тIера ма довла лаьрхIар оаха. ХIаьта эггара халагIа бола болх бе аттагIа хилийтар духьа из къаьст-къаьста доакъаш а даьха бекъа безар. Масала, тхоай телевизионни центр хьае оаха лаьрхIача хана, кружокий кулгалхоша аппаратура ерригa комплекс блокашта йийкъар, хIаьта уж а, шоай аргIанна, къаьст-къаьстача доакъошта. Цу гIулакхо йиш хилийтар, дакъа чоалхане хилари хIара къонача техника говзали теркал а еш, берашта хьадда задаеш тела.

Шин шера даьхкар бераш шоай телевизионни центрах. ХIанз Дворецa дерригача цIеношкеи залашкеи хьежа йиш я школьникаша еча передачашка. Уж ба режиссераш а, операторaш а, сердал телараш а.

Микроавтомобилий экспериментальни лабораторе мастерской — школьникий меттел, ерригача Курска а дегаодалеи Вай мехка эггара хьалха цига хьахиннад карта. Курски пионераша хьаяь зIамига машинаш гойташ хиннай Сан-Францискe оттаьча советски берий художественни технически творчества выставке. Цул тIехьагIа карта конструкци эргаяьккха тове лаьрхIад бераша. Цкъа хинна ва Iеш СССР чемпион волча а дунен халкъашта юкъерча яхьашка котваьннача а, дагадоххарагIа аьлча, иштта пионерий Дворецe хьалкхийначa, лабораторе кулгалхочун Чуваев Вячеслава новкъосталца цар вIаштIехьдаьннад двигатела низ шозза боккхагIа бе.

Роботий бIарча дезал хьабаьб курски пионераша. «Луноходa» модель хьаяьй цар, бокъонца яр санна радио чу гIолла управлени ю цунна.

Технически творчества кружокаша новкъостал ду берашта профессиональни лостам балара. Из белгалдоах доазол дехьара баьхкача дуккхача хьаьшаша а. Хьажа чуухараштa лаьрхIача книга тIа массехк отзыв я. Джузеппе Саварезе, Италера инженер: «Курскерча пионерий Дворецe бIаргадайначо цецваьккхав со... Кружокашка дакъа лаццаро берий коллективизм дегIайоалаю, профессиональни лостам лу царна».

Ричардо Доротти а Майкл а — США-ра туристаш: «ЧIоагIа хоза хетаг даьхкад тхо дворецe. Берашта техника Iомае дика аьттув боал шуи. Дерригача дунен тIа а иззамогр берий вIаштIехьдалар ловра».

Виктор ФИЛИН. (АПН).

«ОРКЕСТРА» — 20 ЭЗАР ШУ

Бе-беча ханашка а бе-беча моттигашкара а ширача замалахьара музыкальни инструменташ кораяьй археологашта: флейташ, литофонаш, дека тIой. Уж наг-нагахьа кораяь хIамаш яр. Вовзаш волча советски археолога Украински ССР Iилмай Академе члена-корреспондента Бибиков Сергея даь балхаш бахьан долаш ладувгIа йиш я вайга 20 эзар шу хьалхагIа мамонта тIехках яьча ялх музыкальни инструментах латта ансамбль мишта йийкай. Кораяьча цу хIаман хьакъехьа ма-дарра дувцар дийхар оаха Iилманхочунгара.

— Украине Мезин яхача юрта мамонта тIехках хьадаьча эггара доккхагIдолча цIен гувна кIалхара 60-ча шерашка кораяьй шоай тайпара, иштта тIехках яь, цхьабакъда басараш даь йола хIамаш. Юхьанца уж кроманьонца культа хIамаш я аьнна соцадаьдар. Кораяь хIамаш цхьан шера яьда Iийнаяц Археологически музея фондашка: басараш даь тIехкаш мара кхы хIама яц аьнна оаха вывод еча юкъа.

— Сергей Николаевич, дика лоархIадаьдеций шо ишта из хетадала! Цу тайпара хIамаш хIанзалца хьакора мича яьй, йовзаш йолча инструментех эггара къаьнагIа яраш «мезинскичарел бIаьзза баь шу «къаьнагIа» ма йий.

— Бокъонца нийса лийча, оаха уйла е езар, тIеххьарча кхеран замалахьа музыкальни инструменташ хинна хилара.

Французски хьахарашка халхабуалача наьха сурташ дийхкад ширача замалахьарча художникаша. Къаьст-къаьста бIаргIилгаш, бийна уллача акхача истара гоннахьа халха бувла нах. ТIаккха малагIа «ашараш» хиннай уж халхараш деча хана пийкхараш?

Дага а доацаш цу тайпара хаттар эттар-сона хьалхашка басар хьекхача мамонта цхьа пхандар музея фондашкара экспозице хьачуденача хана. Тlехка ший тайпара тIехе теркалйир аз. Хеккайича, цхьа хIама тIайийттача санна яр из. Судебни экспертиза специалисташка хьаттар оаха из. ТIаккха цар гучадаьккхад: дIабахача даьша белггала йийтта а йийттай тIехка тIа хIамаш, цул совгIа — ширача замалахьарча «музыканташа» «инструмента» оаз дикагIа йоагIаргйолаш тоаьяй из.

— Фу башхало я «музыкальни» чуIа моттигаш хьалъярга яхачеи тIехкашта юкъе!

Цкъа-дале, тIехка кIарграш тIадийттача «балха» тIехеи тIара догамаш. ШозлагIа-дале, пхандар — «фата» — ше долча тайпара дитад: кхалингаш тIа увттадаьд из, кIал хIама а гIортаяь лоаттаде дезаргдоацаш. Цу тайпара инструмент чIоагIеи зовнеи екаш хиннай. ХIаьта мамонта пхандарех — тхов тIа еххача хIамай доакъоех — йоахка кхалингаш Iаьха хиннай. Иштта чIоагIагIа хиннад тIехкех детта цIеноша.

«Ашарий» инструменташта юкъебаха мамонта пIенда чухьнахьарча оагIоца йоаллача гIоргIах Iоцlенбаь бе. Истори хьадоладалехьа хиннача пхьаро хьаяьй дика екаш йола че. Нагахьа санна чура харача пIенда бIоаххала хьал а Iо а кIарграш детта доладелча, ашара мукъам хувцалу, ксилофоне санна.

ВIашагIтехача «музыкальни» тIехкаша массе тайпара оаз яйташ хиннай. ХIамаш тIаеттарца оаз йоахача инструментий хIанзарча классификацех пайда эцаш хилча, Мезинера кораяьраш нийсъе ца езаш шоаш екарех лархIа мегаргйолаш я. Пlенда, керта тути, мочхалаш — оаз ека дакъа, хIаьта пхандари хьан-тIехки, оаз йоаха кIарграш, пхьарса тIехк — кастаньеташ — оаз ца ека дакъа. Музыкальни ансамбле дакъа лоацараш ялх сагал кIезигагIа хиннавале тамаш я.

— ТIаккха, бIарча оркестр цхьан меттера кораяь хиларах фу ях Iа!

— Инструменташ чуьядача цIено ше хьаоал из. Тохкамхошта гучадаьнначох. Шелалахи йоачаехи хьулалуш чуIа моттиг хиннай из юххьанца кхаь дезала. Хана йIоахалла тиш а денна, чухарцара кхерам болаш хиннад из. ХIаьта цунга дIаяха хинна хIамаш еза яц — шиъи ахи тонн. Дай цIагIара дIабахаб, цхьабакъда поселке бахача наха общественни гIулакхашта цIа йийшад. ТIаккха мезинцаша циггача тоабаьб тIехкех баь хинна гIирс. ДагадоххарагIа аьлча, археологашта йовзаш из цаI мара моттиг яц кхеран замалахьа гIирсаш дара-юхаметтаоттадара балхаш даь. Чура че кIорахи овкъарахи IоцIенъяьй наха, пенаштеи тховнаи шолгIараш гIортаяьй. ЮхаметтаоттадаьчуI тIехьагIа цIагIа лоаттадаьд басар, ега тIехкаш, загалаш, маьхий, кач йоадаю гизгаш.

— ТIаккха, эггара хьалхарча культови специализированни гIирсех цаI хиннад-кх хIаьта из общественни цIа!

— Аз-м шоай IаьдалагIа цIейш деэдеш хинна гIирс ба аргдар из. Диц ма де Iа, саг массаза а ший даим долаш хинна художественни чамаш а долаш вола саг волаш вися хилар. Гаьнарча даьй музыкальни инструменташ — из бакъдеш дола цхьаькха цхьа тешал.

Владимир БОГАТЫРЕВ, АПН корреспондент.

Къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Ерригсоюзни фестиваль дIайолаеннача юкъа хьахиннай дукха самодеятельни коллективаш, керда таланташ гучаьннай.

Грознерча химикий культура Цlен халкъа хора кулгалдеш я Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни артистка Е. Сыщикова. Цу коллективаца цо болх бу дукха ха я. Соче чакхдаьннача къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Ерригсоюзни фестивала хьажаре из коллектив лаьрхIача премеца белгалйир.

СУРТА ТIА: химикий культура Цlен халкъа хор.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ДОТТАГIАЛА БУВЗАМАШ ЧIОАГIЛУШ ЛАТТ

Ши шу да лоаман юрта — Веданарча бархI шерарча школа-интерната дешархоша интернациональни доттагIала клуб вIашагIъелла. Клуба балха кулгалду йоккха балха опыт йолча хьехархочо Маевская Мария Владимировнас. ВIашагIъелла дукха ха еце а цун кулгалца дукха хIама карагIдаьннад клуба. Из ховргда цун бувзамий географега хьежача. Вай мехка союзнии автономнии республикашцеи доазол арахьарча социалистически мехкашцеи доттагIал тоссаденнад клуба доакъашхой.

Клубах шийх. Эггара хьалха Америке пионер хиннача Гарри Эдуардович Айзмана цIи тиллай цунах дешархоша. «Iимерза даха, доттагIал тешаме леладе, лаьттан тIа машар лорабе» яхача девизагIа лелабу кидовцаша шоай болх. Кхаь секцена бекъабенна бу цар из: «Са Даьхе — СССР», «Тайп-тайпара бесаш долча галстукий доттагIий», кхыча мехкашца бувзамаш лоаттаду «Пресс-центр».

ХIара дийнахьа хIана ахац аьнна йоккха а зIамига а пакеташи бандеролаши ух клуба цIерагIа. Цар адресаш — ГДР, Польша, Болгари, Венгри, Чехословаки, Москва, Алма-Ата, Белорусси, Украина, Карели, иштта дуккха а кхыдараш. ДIа-хьа письмош язделга, стендаши альбомаши кийчделга, газеташ арадоахилга — из секретарийи художникийи гIулакх да. Уж дукха ба клубе. Кертерча даькъе 4—8 классашка деша багIа дешархой ба уж гIулакхаш леладераш, хIаьта клуба берригача балха кулгалдераш ворхIлагIча класса дешархой ба.

Даим дукха бераш хул клуба штабе. ЧIоагIа цун балхаца хьашт долаш, безам тIабахийта къахьег дешархоша.

Клуба балха доккха новкъостал ду Айзмана. Массанена бIаргагучча йоахк штабе цо яйта американски значокаш. Царца хьалтеха доал цо дешархошка дайта письмо а. Цу тIа аьнна:

— Са хьамсара доттагIий! КIоаргга уйла елаш хIара значока чулоацама, из бовза гIортолаш. Цу тIа хьеккад тахан прогрессивни американцашта дагадоаххараши уж кхача гIертараши.

Цу ерригача значокийи эмблемийи чулоацам дика байзаб дешархошта. Цар иштта деза леладу Г. Айзмана шоашта дайта сурташ а. Царех цхьанне тIа «Хьалхара американски пионери эггара хьалхара космонавт Ю. Гагарини ва, шоллагIа сурт — Казахстана комсомола ЦК секретараца Амерхановайца пионерски вожатей хьалхара слет хиннача шера даьккхад Г. Айзмана. Из сурт школа-интернатерча клуба шийшу дизарга дайтад цо.

Доккха новкъостал ду Г. Айзмаца дешархошта мехка кхыча клубашца бувзамаш оттадеча а. Масала цун новкъосталца клуба доакъашхоша доттагIал тессад Средни Азерчеи Казахстанерчеи школашца. Цар доттагIала письмош дIаюха язду г. Алма-Атерча №№ 108, 61 йолча школай дешархошца. № 108 йолча школа «Журавлик» яхача клуба кидовцаша Ведана дайтача письмо тIа язду:

«Хьамсара новкъостий! Каникулашка дувла тхо долча, оаха деза хьаьший а даь тIаэцаргда шо. Язде тхога каст-каста, бокъонца дола шун доттагIий хила кийча да тхо...»

Ши шу доал укх бIаьсти ГДР-ерча Гранзее яхача городерча Тельмана цIи лелаеча школа дешархошеи Ведана кидовцашеи доттагIала письмош дIа-хьа ухийта. Хоза чулоацам болаш да немций бераша язду письмош:

«Гранзеера Берлине кхаччалца шин сахьата никъ бе беза, — язду пионераша-тельманцаша, — тха мехка эггара хозагIеи йоккхагIеи йола город я Берлин. Укхаза дукха да памятникаш, скульптураш. Царна юкъе да В. И. Ленина оттадаьраш а. — Тха школа пионераш каст-каста хул Берлине уллача В. И. Ленина музее, картинни галерее. Шун мехка истори Iомаду тха дешархоша».

Кхыча письмош тIа тельмановцаша дувц Вильгельм Пики Эрнст Тельмани ваь денош шоаш деза мишта ду. Шоай пионерски галстук, Берлина хозагIа йолча моттигий сурташ, Берлина йистошка ухкача моттигий карта дайтад цар Веданарча шоай доттагIашта.

Дукха ха йоацаш дайтача моаршала открытка тIа школа завуч, партсекретарь, КИД-а доакъашхо волча Вальтера Вебера язду:

«Хьамсара новкъостий! Дегтlара моаршал да шуга Гранзеерча дешархошкара. Дешара дика толам баккхар а ловш оаха даькъала дувц шои шун хьехархойи кердача шерaца. УнахцIена, иразе хилда шун вахар...»

Духхьала письмош дIа-хьа ахийтарца чакхбалац Веданарча интернациональни доттагIала клуба болх. Вай мехкеи доазол арахьеи хула событеш белгалъю пионераша. Союзнии автономнии республикай юбилеяш, демократически мехкашка пионерски организацеш хьахинна денош дезду цар.

ДIадахача шера декабрь бетта 5 класса дешархой белгалдеш бар Армене ди. Армене герби байракхи хьалъэлла кийчйир цар шоай класс, армяний къаман костюмаш тийгар. Республика яздархоех, художникех, республика экономикеи культуреи дегIаярах дийцар, армянски поэтий стихаш йийшар. 5 классо хьоашалха йийхар КИД-а штаб а. ХIаьта кидовцаша дешархошта шоай аргIагIа дийцар Даьй-мехка тIема турпалах Баграмянах.

Укх шера январь бетта Болгарена хетаяь пионерски сбор кийчъяьй клубо. Цига дийцад Болгаре турпалах Георгий Димитровах лаьца, болгарски пионерий присяга, Болгаре поэтий стихаш йийшай. ХIаьта февраль бовш латтача деношка интерната зIамигача антифашиста ди чакхдаьккхар клуба доакъашхоша. Дешархошта дагабехар дерригача дунен тIарча наьха ираз духьа шоай вахар дIаденна пионераш-турпалаш.

ШоллагIа шу да Веданарча клубо Москве № 201 йолча школе хулаш йолча выставкашка дакъа лоаца. Укх шера а яхьийтай дешархоша шоай экспонаташ выставке. «ЗОЯ-77» яхача девизагIа хул из. Даьй-мехка тIема турпала Космодемьянская Зояи цун воша Александри дагавохара хетаяь чакхйоаккхаш йолча филателистий выставке шоаш гулъяь значокаш, почтови маркай коллекцеш, цIилеторгий этикеткаш яхьийтай дешархоша. ЧIоагIа сатоту пионераша царех фу хиннад ца ховш, хIана аьлча цу выставкага кийчлуш дукха къахьийгад хIаране.

ХIанз Кубай пионерий ди, Азербайджана юбилей дезде кийчлуш ба Ведана кидовцаш. ХIаьта Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга цар лерхIараш кхы а дукхагIа да.

Лаьттан тIа мел долчох эггара доккхагIа дола беркат да наха юкъера доттагIал. Цу духьа Iалаьмате пайдане, дика гIулакх да Ведана дешархоша дIадоладаьр. Шоашта ма-хетта каяйла цар цу балха.

С. ШАДИЕВ.

КЕРТТЕРДАР ДИЦ ЦА ДОЛИЙТАШ

ЮРТАРА КЛУБ

Сунженски района лоамашкахьа ядача юрташка юкъе йоккхагIъяр я Галашка. Цунга хьежжа дукха ба укхаза бахаш бола нах а. Наьха мукъа ха сакъердаме а цар сакхетам лакхбара пайдане а чакхъяхара ший болх тIаберзабеш я юртарча культура Цlен коллектив.

Оаха тхоай керттера декхар лерхI парте XXV-ча съездо советски наха хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара тхоай юртахой шерагIа юкъеувзар. Цу хьакъехьа культура ЦIагIа ший хан-ханнахьа хьалххе а оттаяьча планагIа чакхйоах тайп-тайпара лекцеш, беседаш, докладаш, кийчъю стендаш, суртий витринаш. Цига тхо белгалде гIерт партийни съездо вай берригача боккхача мехка хьалхашка оттадаьча декхарашца цхьана тхоай юртарча колхозхоша, кхыболча къахьегамхоша кхоачашде дезараш а.

Иштта, Орджоникидзе цIерагIча тха колхозо а соахка хьаллаьцар «ХIара кхайна — дикала Знак!» яха шелковчанаша дIаболабаь болам. Цу боламагIа къахьегара маIан сенах латт тхоай юртахошта кIоаргагIа дIадовзийтар духьа оаха чакхъяьхар дукха беседаш, лекцеш, культура Цlен фойе кийчйир цу болама хьакъехьа республикански а районни а газеташа дувцаш дар, цхьаццайолча предприятей, колхозийи совхозийи опытах йола материалаш тIайола стендаш. Культура ЦIагIа иштта бIаргаго йиш я колхоза дикагIболча болхлой сурташ. Яхье баьннача колхозхой толамех дувц хан-ханнахьа арахецаш йолча «Молнеша», «Къахьегама листокаша». Ахкан замалахьа уж арахец кхай тIарча станашка, хIаьта кхыйолча хана колхоза кхыча юрташкарча фермашка, бригадашка.

Социалистически яхь шерагIа йоаржаяра, цунах хьахиннар наха дизза дIадовзийтара оаха пайду ийбу хан-ханнахьа ший рейдаш чакхйоахача агитбригадах. Агитбригадана юкъе хул агитатораш, политинформатораш. Цар чакхйоах беседаш, политинформацеш. Иштта, соахка аьхки хьийкъа ялат чуэцача хана тха агитбригада хилар Орджоникидзе цIерагIча колхоза Карабулаке, Ачалкхенашка йолча кхай тIарча станашка, фермашка, баьцадаараш кхедеча бригаде. Цига политико-массови болх чакхбаккхарца цхьана тха иллиалархоша, декламатораша, инструментальни кружока доакъашхоша, халхарий группа колхозхошта увттадир художественни самодеятельноста концерташ. Цул тIехьагIа а массехказа юрташка концерташ луш хиннай из коллектив.

БелгалдаккхадоагIа, уж концерташ духхьал сакъердаме хилийта гIийрта ца Iеш хIараяр хIана яц аьнна йола номер колхоза вахарца, цун къахьегамхошта хьалхашка латача декхарашца ювзаш оаха чакхйоахилга. Масала, иштта я иллиалархоша йояхаш йола байташ, агитбригада доакъашхоша увттаеш йола сценкаш, репризаш.

Агитбригада балха юкъе къаьстта хьинаре дакъа лоац № 1 йолча школа хьехархоша Л. Х. Накостоевас, Л. Гулиевас, медсестрас Л. Боковас, библиотекараша Л. Мерешковас, Л. Барахоевас, колхоза учетчика М. Гайтукиева, школа хьехархочо С. Килиматова, кхычар.

Тхоай керттерча декхарех цаI лоархI оаха юртахой вахаре керда советски обрядаш юкъехувлара тIаберзабаь болх чакхбоахилга. Цу хьакъехьа хIанзчул тIехьагIа де дезаш дукха дале а, кхыметтел де лерхIар а цхьайолча хана ма-хетта чаккдаккха вIаштIехь ца доале а, тIехь тIайоагIача хана из болх хьинарегIа бара къахьегаргда оаха. ХIаьта хIанзалца хьа культура ЦIагIа цу хьакъехьа чакхйоахача мероприятеех да тIемеи къахьегамеи ветеранашцара вIашагIкхетараш, Советски Эскаре гIулакх де болха кагирхой накъабоахилга дездар. Иштта укх тIеххьарча хана саг йоалаяра-маьре яхара торжественни регистраци еш а массехк моттиг хиннай тхо долча.

Культура Цlен болх лерттIа вIаштIехьбаккхара юкъе дика дакъа лоац Ф. Арчхоевас кулгалдеча юртарча библиотека коллективо. Цу библиотека болхлоша беседаш, лекцеш, книжкаш дешарий конференцеш чакхъяхарца дика гIо ду дына духьала, национализман дIаяхача замах юхедисача вочa гIулакхаштеи духьала къовсам лоаттабеш культура Цlено беча балха.

Айхха бувзам лоаттабу оаха юртарча партийни организацеи юрта Советацеи. Царгара эшаш дола гIо а хул тхона. Каст-каста культура ЦIагIа наха хьалхашка къамаьл деш хул юрта Совета председатель М. Я. Гациев. Цо чакхъяьхай «Бусалба дын цIейши обрядаши цар реакционни чулоацами», «Ислами кхалсаги» яха лекцеш, «Социалистически законности из кхоачашдари» яха а кхыйола а беседаш, докладаш.

Иштта белгалдаккха лов, укх тIеххьарча хана юрта Совета а района культура отдела а йоакхонца тха культура Цlен материальни Iалашо а лакхъеннилга. Иштта, хIанз тхога дукхагIа я тайп-тайпара музыкальни инструменташ. Цхьабакъда, хIанз а тIехь геттара кIезига я художественни самодеятельноста доакъашхошта эшаш йола къаман костюмаш, маIача наьха а кхалнаьха а яраш.

ТIехь тIайоагIача хана тхоашта ховчох а, кхыйолча культурай кхуврчаша Iоаьяча опытах а пайда а ийбеш замо дIадехачунга хьежжа тхоай болх вIаштIехьбаха хьожаргда тхо.

М. ЧЕРКИЕВ, Сунженски района Галашкарча культура Цlен директор.

Спорта хоамаш

ШАХМАТАШ

«Труд» яхача республикански шийлоIамерча спортивни общества Iан спартакиада шахматистий яхьашка дакъа лоацаш 19 команда хилар. Пхе группа йийкъа хиннача цу командашта юкъе финале ловза бокъо йиъне яьккхар.

Сакъердаме а спортивни къовсам ира латташ а чакхдаьннача финальни вIашагIкхетарашка хьалхле яьккхар Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода шахматисташа. Цар эшайир Грозненски ремонтно-механически завода, «Грознефтегеофизика» треста команда, «СевКавНИПИнефта» командаш. Яккха йиш йолча 15 очкох 11,5 очко яьккхар мехкдаьтта чакхдоахарий барттайнача командас.

Цу команде дика лайзар хьалхара разряд йола А. Германов, А. Ивашин, дан воIи ДудингIар, шахматисткаш З. Дьякова, Л. Солодовникова. ШоллагIа моттиг яьккхар Iилмахой командас.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ, яхьай керттера судахо.

ТОАДАР

15-ча марта арадаьннача «Сердало» тIа «ГIулакх цхьан кога тIа дажкха деза» яхача А. Комурзоева заметка тIа редакце болхлой бехках гIалат нийсденнад (2-гIа колонка, 3-ча абзаца 7-гIа мугI). «Цар новкъостал а деш, хьатоабе беза вай наьна мотт» яхача предложенеpa тIехьа «Вай мотт вайна шаьра, дика ца хой, кхыча къаман мотт а Iомалургбац вайна», аьнна хила деза. ДIахо текста тIа долча тайпара деша.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 март

I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Зурманчаш, мичад шо!» 10.15 — «Саги закони». 10.45 — «ДIалохк дунеи халкъашта юкъерча конкурса лауреата Р. Гвасалиясс» (чIондарг). 11.15. — «Вай биографи. 1935-гIа шу». 14.30 — Социалистически мехкий телевидене документальни фильмай программа. 15.20 — «Вайна Iалам довзаргда». 15.45 — «Дош да Iилманхочоа». Социалистически Къахьегама шозза Турпала академика Н. Н. Семенова выступлени. 16.00 — Шахматии школа. Разряднийкий класс. 16.30 — «Халкъа творчество». Телевизионни обозрени. 17.15 — «Книжка хьа вахаре». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — Арфаш ек. Концерт. 18.45 — Миллионий ленински университет. «ХIанзарча капитализма башхалоний а цун юкъара кризис кIоргъялара а хьакъехьа КПСС XXV съезд». Передача дIакъу «Известия» газета политически обозревателa А. Е. Бовина. 19.15 — Экрана тIа кинокомеди я. «Сибирски лаьттах оалар» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Мехкарий». Передача йистеяьлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.25 — Киножурнал. 18.35 — «Заманхо» (гIалгIай меттала). 19.05 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.15 — «УнахцIено» яха тележурнал (нохчий меттала). 19.45 — Телевизионни фильм.

18 март

I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Сибирски лаьттах оалар» яха художественни фильм. 11.15 — Миллионий ленински университет. 14.30 — Документальни фильмай программа. 15.30 — «Изобретатель». 16.00 — Телевизионни музыкальни фильм. 16.30 — «Бурчолг» яха берашта дола телевизионни художественни фильм. 17.35 — «Йоазонхочун а критика а къамаьл». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Халкъа творчества телевизионни программай «СелаIад» яха дунеи халкъашта юкъера шоллагIа фестиваль. Испани. 18.45 — «Москва а москвичаш а». 19.15 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эрсий иллей хора концерт. 20.00 — «Вай биографи. 1936-гIа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Оперетта сайре». Йистеяьлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Медицински инструментий Гудермесски заводе коммунисташ болча. 19.35 — Киножурнал. 19.55 — «ХIара балхадена— дикала Знак». Специализированни производственни барзкъаш ду а кIада ду а объединенни коллектив (нохчий меттала). 20.15 — «ЗIамига бераш, шоана». 20.45 — Литературни вIашагIкхетар (нохчий меттала).

РАДИО

17 март

6.30 — «Ленина орден лелаер, Муцаев». Зарисовка (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Концерт (гIалгIай меттала). 9.15 — «Общественни порядок лораеш» яха радиожурнал (эрсий меттала). 9.35 — Ашараш. 9.45 — «ХIара балха денца — дикала Знак». Опыто хьех, масало дIаккхуал. 10-ча спецСМУ А. Цечоева бригадах йола очерк (гIалгIай меттала). 16.00 — М.-С. Плиев. «Хала урхе» яхача романа оагIонаш (гIалгIай меттала). 16.20 — Нохч-ГIалгIай спектаклашцара ашараш (гIалгIай меттала). 16.30 — «Октябра 60 шу дизарга», «Юбилей тIакхоачаш шин шера план кхоачашъяр». Электромеханически завода коллективах дола радиодувцар (эрсий меттала). 16.45 — Шелковской районера передача (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

18 март

6.30 — «Тамашийна хIама довза тамаш» яха беседа (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Концерт (эрсий меттала). 8.50 — «Вахарца айхха бувзам болаш». Пропагандиста Л. Хайтаевах йола зарисовка (эрсий меттала). 9.15 — Лоаца дувцараш (нохчий меттала). 9.45 — «Iилман-атеистически уйла йолаш». Философски Iилмай кандидата Галицке беседа (нохчий меттала). 16.00 — Микрофона хьалхашка ва йоазонхо А. Ведзижев (гIалгIай меттала). 16.20 — Радио ладувгIархой хаттараштa жоп ло парте ветерана А. Саламова (нохчий меттала). 16.40 — Беламе иллеш (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, цхьайолча хана кIезиг - дукха йоачан йолаш. Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хила йиш я. Фегара температура 2—7, Грозне 4—6 градус йовхал хила йиш я.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана йоачан а йолаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсанна −2 +3, дийнахьа +2 +7 градус дIахо хилен тарлу.

Метеостанци.

Наха юхадIабенна Iам

Югослави бIаьстанга йоалаш латт. Iуйренашка, бакъдар аьлча, шийлача михо, кхача юхе гIолла чу а ухаш, баламаш увзадайт. Цхьабакъда, морх йоацача сигала малх гуча а баьнна, лаьтта дIоахьделча — тIаккха циггача цу сахьате ала йиш я: бIаьсти гаргакхаьчай. Из гаргакхачарга къаьстта чIоагIа сатувсаш ба Суботицы яхача пригородерча Палич яхача Iама йисте гIолла баха нах. Лоаш дашаш йоухача хиша Iам тIаккI аьнна халбузаргболча хаьнга, — из хургба «шозлагIа из хьехилар».

„Дукха ха йоацаш дIа тIехьа Палича юкъе гIолла тIехвоалача наькъахочо бIаргагуча гIайгIане сурт. [illegible] хазараша [illegible] дехкаши [illegible] лаши хинна Iам геттара [illegible] бита. «бенна», хетар. Палич «балара» [illegible] чу ахийтача [illegible] ходашеи [illegible] экологически боарам толхабаьб. Цу кIоаргга боашна, цхьабакъда гIа даIаьмате шерача Iама бух тIа дукха холд йинжай, хIаьта кислород кIезига хIа а кхачац. [illegible] Iама бердашка юха [illegible] чкъараш [illegible] деннад. ХIанз Палича хьеIача хи чура [illegible]

„ХIанз а шу баь латт Палич. БIарг тIа ца отташ кIайча цун тIехеи тIера дукха [illegible] кьоргаш. Уж Iама даьй [illegible] дунеи цу дахача чкъарашта [illegible] — шоаш керда дехача вахар укхаза соахка деэдаьча сазанаштеи карасаштеи кислород чуахийтар духьа. ХIаьта ахка хьатIаэттача Iаламо хоздаьча Палича бердашка боагIаргба эггара хьалхара салоIамхой. Дукха за ялалехьа укхаза хьалхотарга салоIа цIенош, санатореш, хьаьшлаларгья пляжаш. Наха юха дIабенна Iам — Iилманхоштеи гIишлонхошта-энтузиаштеи карагIдувла [illegible]

Г. ПОЛЕГАЕВ, ТАСС корреспондент.

Белград.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бездIахьахамасекретаря — 3-34-35; партийни вахарен культуран отделаш — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-35; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадаувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ05065. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2104.